

Musorgski's Ballet

LEENI KALIWATE MIN

1.7.

PABEROSI TUBAKAD

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvmasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka telstest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning pisielukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja erinevad oma suurepärase maitse läbi.

A.-S. A. Reier & Ko., Tallinn

Kellel on

Esimeste üldlaulupidude noote,

I	üldlaulupidu	1869. a.
II	"	1879. "
III	"	1880. "
IV	"	1891. "
V	"	1894. "
VI	"	1896. "
VII	"	1910. "

Lauljate Liit soovib tähen-
datud üldlaulupidude noote
osta Liidu juures asuva
muusikaarhiivi tarvis,
kus need oleks saadaval
kõigile meie muusika-
literatuurist huvitatuile.

Ärge hoidke vanu haruldasi noote kodus, nii on need
üldsusele kadund! Kui kellegil nimetatud noote peaks
olema, siis palume sellest teatada ühes müügingimustega
Eesti Lauljate Liidu juhatusele, Tallinna, Rataskaevu 22.

Laulja tasku- kalender 1930

*Laulja taskukalendri muretseb
endale iga muusikasõber.*

*Selles on toodud kodu- ja välja-
maa muusikameeste ning -tege-
laste tähtpäevad, muusikalisi
näpunäiteid lauljaile-mängijaile,
mitmesuguseid tarvilikke teateid
ja praktiline intervallide tabel,
mida peab teadma iga laulja.*

Hind 10 senti.

*Müüvad kõik Muusikalehe levi-
tajad koorides. Pääle selle müügil
Lauljate Liidu büroos ja raamatu-
kauplustes. Tellida Lauljate Liidu
büroolt, Tallinn, Rataskaevu 22.*

RAHVAKOORID

on meie segakooride lauluvara.

Rahvakoovid, ilmudes perioodilise väljaandena, sisaldavad **uusi, kergeid, viisi- ning kõlarikkaid laule.**

Seni on „Rahvakoore“ ilmud järgmised anded:

Nr. 1	{ Kas tunned maad	T. Vettik
	{ Hällilaul	M. Saar
Nr. 2	Tihase mäng	M. Saar
Nr. 3/4	Tervitus Soome hõimudele	R. Päts
Nr. 5	{ Emake	J. Havik
	{ Igavene mälestus	J. Havik
Nr. 6	{ Igatsus	J. Jürgenson
	{ Laulu aeg	M. Saar
Nr. 7	Kõrs kahiseb	J. Saarniit
Nr. 8	Palvetund looduses	M. Lüdig
Nr. 9/10	{ Tulesüütajalle	M. Saar
	{ Põlismetsa järv	M. Lüdig
Nr. 11	Hõiskame kooris	T. Vettik
Nr. 12	Kits ja hunt	M. Lüdig
Nr. 13	Postimees	J. Havik
Nr. 14	Õhtul	M. Lüdig
Nr. 15	Üle vee	M. Saar
Nr. 16	Naabri külas	M. Lüdig

Iga koorijuht tellib endale kõigepäält „Rahvakoore“ tutvunemis-eksemplarid; tutvunemisnumbrite tellimise hind numbri eest 5 senti, seega kõik 16 annet kokku 80 senti. Kui saadud lauludest mõni koorile eriti meeldib, siis vastavat numbrit tellitakse juba kõigi kooriliigete tarvis. Viimasel juhul on „Rahvakoore“ hinnaks L. L. liigetele 5 senti, teistele 8 senti, kui tellitakse korraga vähemalt 10 eksemplari, kui vähem, siis on eks. hind 10 s.

Tellida Lauljate Liidu büroost:

TALLINNA, Rataskaevu 22.

E E S T I L A U L J A T E L I I D U

Toimetus: M. Lüdig, prof. J. Aavik, A. Krull, R. Kull, L. Neuman, M. Saar, prof. A. Topman, T. Vettik, E. Vörk ja R. Saving.

Prof. JUHAN AAVIK

MUSSORGSKI JA TEMA AEG VENE MUUSIKAS

„Boris Godunovi” esilavastuse puhul „Estonias”.

XIX sajangu keskel tekivad Euroopa muusikalises arenemises rahvuslikud voolud. Klassitsism oli Beethoven'iga oma haripunkti saavutand. Sellele järgnev romantismi ajajärk on omalt põhiolemuselt tihedas ühenduses rahvuslikkusega, rahvusliku vaimu, elu, kommete ja mõtteilmaga. Näit. saksa helilooja *Franz Schubert* pole mitte üks romantik, vaid ühtlasi ka suur saksa rahvuslik helilooja, kehastades omis töis saksa hinge ja karakteristikat.

See rahvuslik vool pääsis mõjule peamiselt Saksa- ja Prantsusmaal — ja eriti ooperiloomingus, milline senini oli täiesti Itaalia mõju all. Saksamaal *Weber* ja *Wagner*, Prantsusmaal *Boieldieu*, *Auber*, *Herold*, *Adam* ja teised, kes rahvusliku suuna oma ülesandeks säädsid.

See rahvuslik vool hakkas pinda võitma ka Venemaal umbes samal ajal. Teame, et Mihail Ivanovič *Glinka* pani rahvuslikule kunstmuusikale aluse oma monumentaalsete ooperite „Elu Tsaari eest” ja „Ruslan ja Ludmillaga”. *Dargomõžski* täiendas seda loomingu oma žedöövri „Näkineiuaga”. Neis on ühest küljest rahvuslik psüühika, teisalt rahva reaalu elu oma kommete ja koomikaga väljendatud suure kunstilise otsekohesuse ja tõega. Kuid rahvuslikeks laias mõttes — üldiselt populaarseteks ja armastatud rahvusteosteks said need teosed alles pärastpoole, kui oli arenend rahvuslik iseteadvus ja kultuuriline patriotism. Nende ilmumise ajal valitses Venemaa haritud seltskonnas (laiast talupoegade massist ei saa juttu olla, kuna see kultuurist oli puutumata) prantsuse mõju, muusikaliselt aga kõikvõimas itaalia ooper; kõik muu ei leidnud tähelepanu, veel vähem harrastust ja lugupidamist. Slavofiilide voolu tekkimisega hakkas arenema selles asjas pööre. Haritlaste seas — eriti noortes — tekkisid ringid, mis hakkasid harrastama rahvuskultuuri avaldusi. Oma-päraseks kujunes sellane käärimine eriti vene muusikaelus. See on huvitav ajajärk ja ühtlasi tähtis periood vene muusika ajaloo, panes kogu pärastisele vene muusikaelu arenemisele teatava aluse ning jättes sellele oma tugeva pitseri.

Selle algatajaks ja juhiks oli *Miilii Aleksejevič Balakirev*.

19 aastase noormehena ilmudes Peterburgi Nižni-Novgorodist, kust ta pärit, oli ta lõpetand Kaasani ülikooli ja ühtlasi omas õige soliidseid muusika-

lisi võimeid. Neid omandas ta eriti klaverimängus oma emalt ja pärast Moskvast prof. Djubuk'ilt. Tähtsaks allikaks ta muusikalisel arenemisel olid aga lähedad suhted N.-Novgorodi mõisniku Ulóbõšev'iga, kes oli suur muusikaharrastaja ja kellel oli haruldaselt rikkalik raamatukogu ning kodune orkester.

Ilmudes Peterburgi hiilgava pianist-virtuoosina ja rohkesti lugend muusikateadlasena, võitis ta varsti seltskonnas lugupidamise ja muusikalise autoriteedi; tutvunes Glinka ja Dargomõžski'ga, kes tema hiilgavatest annetest vaimustusid.

Varsti tutvunes Balakirev noorte muusikaharrastajatega, kes olid suured entusiastid — asjaarmastajad ja püüdsid kõige hingega propageerida vene rahvusliku muusika arengut ja mõjule pääsu Glinka ja Dargomõžski vaimus, kuna vene muusika vaatamata nende ooperite suurele edule, seisis kõikvõimsa itaalia ooperi aupaiste varjus. Nii kujunes aegamööda rühm, „Морская кучка“*) nime all (võimas salgake), mis edespidises vene loovmuusika arengus omab suure tähtsuse.

Selle rühma liikmeteks olid päälle juhtiva Balakirev'i *Modest Petrovič Mussorgski* — tollaegne Preobraženski polgu noor leitnant, Cesar Antonovič *Cui* (Küi), sapööri ohvitser, pärastine sõja-inseneri akadeemia professor, Aleksander Porfirjevič *Borodin*, pärastine sõja-arstiteaduse akadeemia keemia professor ja Nikolai Andrejevič *Rimski-Korsakov*, tollekordne mereväe kadett. Nagu näete — keegi nendest polnud elukutseline muusik — kõik olid dilettandid. Kuid kõigil olid anded ja põles rinnus elav tahe luua rahvuslikku muusikat, kuigi keegi neist süstemaatilisel komponeerimist ei olnud õppind. Kõik mängisid aga enam ehk vähem hästi klaverit ja selle abil olid tutvunud muusikalise literatuuriga, eriti sellega, mis just neid huvitas.

Hakati Balakirev'i juures koos käima. *Rimski-Korsakov* jutustab sellest omas kroonikas („Летопись моей музыкальной жизни“) järgmist:

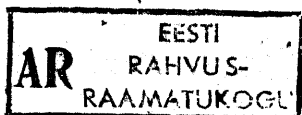
Balakirev'i mõju oma sõpradele oli piiritu. Tore pianist, võrratu noodilugeja, hää improviiserija, kes looduselt oli õnnistatud õige harmoonia ja häälejuhtimise tundega, tema omas, osalt loodusliku, osalt isikliku loomisepraktikaga saavutatud komponeerimise tehnika. Tal oli nii kontrapunkti kui vormitunnet, ühtlasi ka instrumenteerimise teadmisi — sõnaga kõike, mis komponeerimine nõuab. Ja kõik see oli saadud muusikaliteratuuri lugemisega ja eriliselt suure, terava ja kestva mälu abil, mis väga palju tähendab selleks, et kriitiliselt orienteeruda muusikalises loomingus. Kriitikuna — eriti tehnilise kriitikuna oli ta imestustäratav. Kohe tundis ta vähemagi tehnilise ebakohasuse, kohe tabas ta vormi puuduse. Oma despootliku iseloomu juures nõudis ta, et helitöö pidi parandatama just nii, nagu tema tahtis, mispirast sageli terved tükid teiste töödest kuulusid mitte nende autoritele, vaid temale.

R.-Korsakov kirjutab veel Balakirev'i kohta teisel:

„Ise ühtegi süstemaatlikku ettevalmistuskooli läbi tegemata, ei tunnistanud ta selle tarvilikkust ka teistele. „Pole vaja ettevalmistust; vaid tuleb kohe hakata komponeerima ja õppima oma enese loominguga.“

Balakirev'i idee järele süstemaatlik õppimine surmab omapärast annet, edendab rutiini ja šablooni. R.-Korsakov'i sõnade järele, Balakirev'i revolutsiooniline rühm etendas „Sturm und Drang“ perioodi vene muusikas. Kučka tunnistas muusikat alles alates Beethoven'ist. Mozart ja Haydn olid vananend

*) Helilooja ja arvustaja Serov'i poolt pilkes antud nimetus.

Ar 930 P
Muusika leht

ja naiivsed, Bach tundmusteta muusika-matemaatiline natuur. Viisirikkus oli põlguse all, sellepärast ka peaaegu kõik Beethoven'i sümfooniate põhiteeme peeti nõrkadeks; Chopin'i meloodiad olid naiselikult magusad, Mendelssohn'i viisid hapud ja väikekodanlised. Sümpaatiaga suhtuti Schumann'i, Berlioz'i ja Liszt'i. Glinka't austati piirilt, Dargomõžski töödest tunnustati ainult deklamatsioonilist ooperit „Kamennõi gostj” (Kivist külaline), (Don Juan'i sužeele). Anton Rubinstein'il oli ainult pianisti reputatsioon.

Sellest on näha, millises õhkkonnas ja vaadete sihis pidi arenema noorte muusikute — nende seas ka Mussorgski — muusikaline tee. Neis Balakirev'i tõekspidamistes on muidugi palju liialdusi ja ühekülgust. Ühelt poolt dekla-reeriti vaba arenemist, süstemaatiliku õpingu autoriteedi kahjulikkust, teisalt jälle Balakirev ise oma autoriteedi ja isikliku maitsega vajutas oma noorte sõprade töödele kõige sügavama pitsati. Alul muidugi kõik allusid sellele auto-riteedile, kuna pärast nad juba hakkasid ka iseseisvalt mõtlema ja tegutsema, nagu kanapojad, kui nad kana hoolitsevast soojusest juba on vabanend. Ühis-tele tundemärkidele vaatamata on neil igal omane teataval määral oma indi-viduaalne ilme.

Olgu vahepeäl tähendatud, et rühmas ainult kaks olid puht vene pärit-oluga. Need on Mussorgski ja Rimski-Korsakov, kuna Balakirev on osa tatari verd, Cui oli isa poolt prantslane — Napoleon'i armee ohvitser, kes Vilnosse jäi

ja sääl prantsuskeele kooliõpe-tajaks oli, ema jälle leedulane. Borodin oli väljaspool abielu sündind prl. Kleinecke poeg. Kleinecke oli pärit Narvast; mõnesugused andmed lasevad oletada, et temas voolas eesti veri; B. isa oli aga üks Imere-tinia vürstidest, kes pääle Kau-kaasia allaheitmist astus kindra-lina Vene sõjateenistusse. *)

Noor Mussorgski, kui ta Balakirev'iga tutvunes, oli juba Preobraženski rügemendi noor leitnant. Olles pärit Pihkva kubermangust, Torepetsi maa-konnast, sai ta hää üldhariduse Peterburgi Peetri-koolis, kuna klaverit õppis alul oma emalt, pärast Peterburgis prof. Herke'lt, kus ta 12 aastasel esines ühel kodusel kontserdil kojadaami Rjumina juures suure eduga. Kaardiväe lipnikkude koolis tegi ta esimesi katseid komponeerimises. Muuseas ta löi sääl klaverile polka ja pühendas selle oma koolivendadele. See oli tema esimene kompositsioon.

M. P. Mussorgski 1839—1881 J. Repini maali järgi

*) Vaata M.-leht 1927. Borodin.

Oma autobiograafias, mille ta ühele väljamaa ajakirjale tellimise päale saatis, jutustab ta, et lapsepõlves maal üleskasvades rahvaga kokku puutudes ja selle hinge tungides armastama hakkas kõike, mis sellega ühenduses, — rahva kombeid, muistendeid, rahvaviise. Ta jutustab ka, kuidas ta Peterburgis kokkupuutus Dargomõžski'ga, kelle majas tutvuneski Balakirev'i, Cui ja poola helilooja Monjuško'ga. Lähikäimine kasvas pärast poole teiste kučka liigetega ja kirjanikkudega, nagu Turgenjev, Grigorovič, Pissemski, Ševčenko, ajaloolane Kastomarov j. t. Neis ringides liikudes kasvas ja arenes edukalt ta kunstiline ja intellektuaalne meel ning süvenes rahvuslik vaim. Siit pääle tekkis ka otsus muusikalist arendamist võtta tõsiselt, mille järeldusel ta varsti loobus sõjaväe seisusest, kuid majanduslikud põhjused sundisid teda siirduma kodanlisse teenistusse — esiti inseneri valitsusse, pärast riigimaade valitsusse metsa departemangu.

Mussorgski oli hää ja osav pianist; ta omas suurepärase tehnika, nii et üksvahe ta mõtles peaaegu koguni seda oma päälaks valida. See oli talle ka kasuks — esiteks Balakirev'i juures, kus nad õpi- ja tutvumise otstarbel neljal käel mitmel korral läbi mängisid terve muusika literatuuri — muidugi need osad ja teosed, mida Balakirev tunnustas. Klaver oli talle kasuks ka leivateenistuses, pärast, kui ta riigiteenistusest oli loobund kutsus toleaaegne tuntud lauljanna Leonova ta suurele kontsert-turneele kaasmängijaks: Ukraina, Krimm, Doni ja Volga äärsed linnad — mis kestis 3 kuud. See turnee tõi mõlematele suurt aino- list ja kunstilist edu. Oma viimased aastad oli Mussorgski Leonova laulu- kursustel alaliseks kaasmängijaks, teenides sellega enesele leiba. See oli vilets amet sarnasele suurele looduse talendile, omapärasemale heliloojale, kui seda oli Mussorgski. Kuid sarnane on juba saatus. Mozart suri vaesena, nii et tema matuserongis oli ainult paar-kolm inimest, Schubert kannatas samuti puudust kogu eluaja.

Üldse olid Mussorgski viimased aastad tumedad. Ta jäi haigeks liigest alkoholi tarvitamisest ja see mõjus väga ta vaimu langusele, mille järeldusel ta fantaasia lakkas töötamast endise värskuse ja innuga. See kõik ei jätnud oma mõju avaldamata ta hilisematele töödele ja visketele.

Raske on paari sõnaga iseloomustada Mussorgski loomingu tüübilisemaid jooni. Selles on õige lai psühholoogiliste elamuste ulatus ja tas väljenduvad suured meeleolude ja situatsioonide kontrastid. Üheks suuremaks tugevamaks jooneks on massiliste liikumuste kujutamine. Maal üleskasvades, tungis M. sügavale rahva hinge; talle oli omane lihtsa vene inimese elu ja olu kõige ta traagika ja koomikaga; sellepärast ka ta muusikalised väljendused — nii massi kui üksiku inimese psüühilistest elamustest tunduvad otsekohestena, tõetruudena ja mõjuvad ka sellaselt. Neid omadusi on ta kõige selgemini väljendand omas tähtsamas ja suuremas teoses „Boris Godunovis”. Kui see ooper pääle sekelduste, vintsutuste ja ümbertöötuste pääsis Maria teatri lavale,*) siis — kuigi see üldiselt võeti vastu suure eduga ja autor tundis end väga rahuldatud,

*) Mussorgski esitas „Borisi“ esmakordselt 1870, keiserlikkude teatrite direkt- sioonile, kuid vastuvõtu komisjon kukutas selle läbi. Teose uudsus ja radikalism pani komisjoni piinlikku seisukorda. Põhjusena toodi ette suurema nais-osa puu- dumine, mis ka tõsi oli, sest esialgses redaktsioonis puudus Poola akt täiesti. — Järelikult ka Marina osa. M. parandas, töötas ümber ka täiendas Marina osaga, mille läbi igatahes ooper võidab.

lugedes seda õnnelikumaks momentiks oma elus, — ometi tabas niihästi publikut, kui seltskonda teatud kahepoolne üllatus. Rimski-Korsakov kirjutab selle kohta järgmiselt:

„Autori suur andekus, ajaloolise ja rahva vaimu sügav tundmine, piltide elavus, iseloomude joonistamine, eluline tõde dramatismis ja komismis ja selgelt tabatud reaalelu omapäraste muusikaliste mõtete ja võtete läbi väljendatud — kõik see kutsus välja ühes osas publikus suure vaimustuse ja imestuse; teiselt poolt aga ebapraktilised raskused, meloodiliste fraaside katkendlikkus, laulu osade ebasobivus, harmoonia ja modulatsiooni karedus, ebakohane häälte juhtivus, nõrk instrumentatsioon ja üldse nõrk tehniline käsitus — kõik need negatiivsed küljed kutsusid esile pilkavate märkuste saoteises osas publikus, eriti muusika-akadeemilises ringkonnas.”

Sarnasest seisukorrast võib arusaada, sest Balakirev'i sallimatus akadeemilise õpingu vastu ei võimaldand ka Mussorgsk'ile neid oskusi ja kogemusi omandada, mida tavaliselt omandatakse ja mis igale talendile — nii suurele kui väikele — tarvilik on oma ande paremaks väljendamiseks.

Tähendatud puudused — ütleb Rimski-Korsakov — varjasid ühede silmis ooperi tõelisi väärtusi — vastupidi — need puudused tõsteti mõnede radikaalmõttelejate poolt isegi voorusteks.

Rimski-Korsakov, kõrgelt hinnates Mussorgski talenti ja tahes „Borisi” väärtusi välja tõsta nii, et ta alaliselt püsima jääks, asus „Borisi” ümbertöötusele*) ja nii ilmus 1896. a. „Borisi” uus redaktsioon, mille järele „Borisi” igalpool märgitakse. Sarnane redigeerimine leidis mõnel pool hukkamõistmist. Üeldi, et Rimski oma silumise tööga Mussorgski geniaalsemad ja omapärasemad kumersed on maha viilind. Oli suur poleemika selle kohta, kui R.-K. „Elukroonikas” 1910. aastal ilmusid need sõnad.

Vaevalt võib siin põhjust olla etteheideteks Rimskile, — sest Rimski, elades Mussorgski'ga ühes toas, tol ajal, kui „Borisi” komponeeriti löi ta oma esimest ooperit — „Pskovitjankat”; nad pühendasid end vastamisi üksteise plaanidesse, mõistetesse ja tundmustesse ning täienedes vastamisi üksteise eriannetest, oldi täiesti kui kaks sõpra vastastikusel töös ja loomingus paremas arusaamises ja üksteise mõistmises. Rimski ütleb oma redaktsiooni eessõnas, et „Borisi” sündis minu silma all; kellelegi pole selgemad autori kavatsused ja nende täitmine, kui mulle. Olen veendund, et minu redaktsioon pole puudutand teose omapärast vaimu, ta looja julgeid kavatsusi ja võtteid ja minu redigeeritud ooperi tervenisti kuulub Mussorgski loomingule.

Rimski-Korsakov'i uuendustöö päästis aga kindlasti selle ooperi ununemisest ja viis ta mõjule päälle Venemaa kogu maailmas. Selles on Rimsk'il suured teened.

Mussorgski üle on õige palju kirjutatud. On tekkind terve literatuur eriti viimasel ajal, kui „Borisi” erilisel mõjule pääsis — ja mitte ainult vene, vaid ka teistes euroopa keeltes. On kogutud palju materjali — tehtud huvitavaid järeldusi, uuritud ta tööde vaimu mõtet ja iseloomulisi jooni.

On välja uuritud, et Mussorgski'te sugu põlvneb Smolenski vürstidest, üks kaugem esiisa Roman Vasiljevič Monastõrev-Mussorga elas XV sajangul ja esitab Rjurik'ute kaheksateistkümnendat põlve. Meie „Borisi” autor sündis 23.

*) See oli juba paaju aastaid päälle Mussorgski surma, kuna „Borisi” vahepeäl oli juba unustatud.

märtsil 1839. Pihkva kubermangus Toropetsi maakonnas, kus ta isal oli 10.000 tiinu suuruses mõisaid. Osa neist päris Mussorgski oma venna Filaretiga pooleks, kuid ebaratsionaalse majapidamise läbi läksid nad kõik käest.

Mussorgski't peetakse õigusega geniaalseks rahvuslikuks komponistiks, kuid tema rahvuslikkuse päätuum pole mitte naturalism, nagu mõned arvavad, vaid psühholoogiline realism — selle sõna kõrgemas tähenduses, erilisel sügav ja peenetundeline, mis laialt kaldub sümbolismi, nagu iga suur kunstnik.

Mussorgski loomingus võib märgata erilist joont — see on tunnete ja situatsioonide kontraste. See kontrastsus peegeldub M. muusika harmoonilises küljes. Ühelt poolt on siin rafineeritud peensus, akordide mimtekesine keerulikkus ja sügavus — mis omane prantsuse impressionistidele — ja kuna need Debussy'ga eesotsas ilmusid alles pärast, siis on M. siin nende teenäitajaks, nagu seda muusikaajaloolased nendivad. Selles peituvad ka suure harmoonilise peenutseja Scrjabin'i eelaimdused, nagu seda tõendavad Sabanejev ja Karatõgin. Scrjabin austas väga kõrgelt M. talenti ja tema oma ütelse järele on tema harmooniliste leiutiste eelkäijateks ja algallikateks olnud just Mussorgski ja Rimski-Korsakov. Teisest küljest jälle M. muusikas mängib tähtist rolli arhailine kiriku heliliikide ja rahvalaulude primitiivse harmoonia element. Häid näiteid selleks leidub just „Borisis”.

See kontrastide element väljendub ka M. tempodes. On välja uuritud ja tehtud huvitav statistika tabel tempode suhtes, jagades neid kolme liiki — pikalised, parajad ja rutulised. Statistika on võetud lüürilisest toodangust, tähendab peamiselt soolo-laulust, järgmistest vene heliloojatest: Glinka, Balakirev, Čaikovski, Rimski-Korsakov ja Mussorgski ja protsentuaalselt kujuneb see järgmiseks:

	Pikalised	Parajad	Rutulised
Glinka	33	26	41
Balakirev	15	30	55
Čaikovski	36	34	30
Rimski	60	10	30
Mussorgski	66	4	30

Siit selgub, et M. keskmiste tempode arv on koguni väike. Domineerivad pikalised tempod. Pääle selle domineerib tema muusikas erilisel minoor — mingisugune sünge koloriit ja tumedus. See minoor ei ole aga mitte Čaikovski halemeelne nuuksumine, vaid objektiivne, mehine, milline väljendab endas rahulolematust ja protesti õiglusetuse vastu. Oma minoori tarvitamises ületab ta jällegi teised heliloojad.

Oma filosoofilist suhtumist kunstile väljendab M. oma ennem mainitud autobiograafias järgmiselt: „Kunst on abinõu vestlemiseks inimestega — mitte siht”. Seda mõtet edesiarendades, lausub M. biograaf — tähtis vene kunstkriitik ja kučkistide ideoloog *Vladimir Stassov*: „Sellest väljainnes M. vaatab muusika ülesannetele mitte ainult kui meeolude ja tunnete helilistele väljendustele, vaid peamiselt just inimese kõne väljendusele”.

Sellest järgneb, miks M. valis oma loomingu alaks just ooperi kui muusikadramaatilise vormi, samuti ka teosed soolo-laulule ja klaverile, mis enesest ei kujuta mitte tavalisi romansse, vaid mis pigemini on muusikalised pildid, psühholoogilised etüüdid ehk satüürid ja milledest tähtsamad on: Seminarist, Mefistofel'i laul Auerbachi keldris kirstust, laste laulud ja palju teisi.

Eelviimane pilt „Boris Godunovist“ „Estonia“ lavastusel. Pildil on kujutatud rahva kogunemiskoht Kromõi metsas, kus rahvas Vale Dmitriга ühineb.

M. tähtsam töö on muidugi „Boris Godunov“. Kuid pääle selle jättis ta järele mitu teist suuremat teost, mida ta aga lõpule ei viind. Tähtsam neist on „Hovanščina“ — ajalooline ooper raskolnikute ja streletside ajajärgust. Selle ooperi viis lõpule jällegi tema sõber Rimski, töötades selle kallal umbes kaks aastat; samuti koomiline ooper Gogoli „Ženitba“ järgi, „Ženitba“ instrumenteerimine jäi ka Rimski-Korsakov'il pooleli ning see viidi alles pärast lõpule. Selle esiettekannet oli Peterburgi Muusika Draamas 1917. a. Koomiline ooper „Soročini laad“ — Gogoli järele lõpetati Cesar Cui poolt alles 1916. aastal ja lavastati Muusika Draamas ühes „Ženitba“ga. Selles viimases töös oli M. mõeldud intermezzona „Öö lagedal mäel“ („Ночь на лысой горе“) väga haarav müstiline sümfooniline pilt, mida Rimski lõpetas ja mis sümfoonia kontsertide kavades figureerib praegugi suure eduga.

Need on Mussorgski suuremad tööd. Vähematest tööd pääle mainitud vokaal-teoste on eriti tähelepanuväärt ta klaveri asjad „Pildid näitusel“ (pärast orkestreeritud) „Krimmi pildid“ ja teised, kus M. osutub jällegi pioneeriks klaveri miniatüüride alal, mis elavalt kujutavad looduse ja meeoleu pilte.

Kui M. elutingimused oleks olnud soodsamad — vististe ta suur talent oleks arenend loomulikumalt ja vististi tema looming oleks selle järeldusel kujunenud täiuslikumaks ja suuremaks, kuid ka sellegi saatuse keerises seisab Mussorgski natuur. talent sügavuse, omapärasuse ja vaimu poolest muusikaajaloos suure kujuna mitte ainult kučkistide rühmas, milline tähtis ajajärk pööras uue lehekülje vene muusikaajaloos ja tõi suurt värskest ning omapära kogu Euroopa muusikasse, vaid Mussorgski kuju seisab väärilisena ka maailma muusikaajaloos teiste tähtsate reformaatorite suurvaimude kõrval.

Prof. PEETER RAMUL

LEIPZIG MUUSIKA-HARRASTUSE KESKKOHANA

Tähelepanekuid Leipzigris peatumisel 1929. a. detsembris ja 1930. a. jaanuaris.

Praegu Leipzigris on ilmumas mitme isiku ühisel ettevõttel „Leipzigi muusika-ajalugu” — omaltkohalt suurteos, kolmes köites, ilustuste, tabelite ning noodinäidetega; sellest esimene (R. Wustmann'i) ja teine (A. Schering'i) köide on juba ilmund trükis, kuna kolmandat säätakse trükivalmis. Sellase teose ilmumine endast juba osutab Leipzigi erilist osa muusika-ajaloos; lähemal vaatlemisel meie tööpooldest veendume, et Leipzig seda osa on täitnud alati, alates Bach'ist ning lõpetades kaasaegsete perioodidega.

Teatavasti ajaloos suurimaiks muusikalisteks keskkohaudeks üldjoontes peetakse: *vanal ajal* — Ateen, *keskajal* — Bütsant idas ning itaalia linnad (Veneetsia, Room) läänes, *uuel ajal* — peajasjalikult Viin ja Leipzig, eriti klassikute ja romantikute teotsemise ajal (Viinis — Gluck, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert j. t.; Leipzigris aga — Bach, Schumann, Mendelssohn, Wagner, Max Reger j. t.).

Ent Leipzigris võrreldes teiste muusikaliste keskkohaudega juba ammu kõrgeimal määral oli arenend teotsemine *muusika-teaduslikul alal*; selles suhtes silmapaistvate asutuste hulka kuuluvad peajasjalikult „Muusika-historiline Instituut” ülikooli juures, „Peters'i Muusika-raamatukogu”, „Uus Bach'i Ühing” (ligemale 2.000 liikmega), „Üldine Saksa Muusika-ühing” ning terve rida igasugu muusika-kongresse. Ühenduses muusika-teadusliku tööga loodi ka *maailma suurimaid majandusliku loomuga muusika-organisatsioone*: kirjastusettevõtted, trükikojad, laod, agentuurid jne. Tänu neile suurtele ning eeskujulikele muusika-organisatsioonidele (teadusliku ning majandusliku loomuga) Leipzig omab otseseid ja tugevaid sidemeid kogu maailmaga; tahes midagi leida, või tutvuda uuema muusika-materjaliga, kas või möödund aastagi kohta, ei tarvitse rännata linnast linna, Leipzigris on küllalt.

Leipzig *muusikaliste ettekannete* poolest on otse eeskujulik. Prungib vaid mainida ajalooliselt tuntud „Gewandhaus'is” (vabas tõlkes „Seltskondlik maja”) korraldatavaid sümfoonia ettekandeid. Bach'i ajal nimetatud muusika-ühing mängis tähelepanavat osa; Mendelssohn viis selle ühingu uude suurejoonelisse majja ning tollest ajast pääle see ormandas ülemaailmlise muusika-sooritava instituudi tähtsuse, kuhu kogunevad Euroopa paremad jõud; käesolevalgi ajal see on parimaid maailmas, kus töötati ning töötatakse erilise vana printsipi järgi, milline on sõnastatud ladinakeelse päälkirjana hoone sissekäigul: „Res severa verum gaudium” (Tõsine teos on sügavaimaks nau-

dinguks). Pääle selle sümfoonia kontserte korraldab kohalik Filharmoonia Ühing. Eriti silmapaistev osa Leipzigil on olnud vaimuliku muusika alal (vokaal ja orel), millist tänuväärset arendasid säälsed kuulsad Tooma- ja Nikolai-kirikud, praegusajal aga „Kiriku-muusika Instituut” kohaliku konservatooriumi juures prof. Karl Straube juhtimisel. Leipzigis ooperimaja („Neues Theater”) etendas teatavat ajaloolist osa klassika ja romantika ajajärgu ooperite lavastamisel, samal ajal tuues lavale ka ooperi uudistooteid kuni viimaste aastateni. Kammermuusika ettekandeid korraldavad mitmed organisatsioonid.

Lõpuks Leipzig on alati kuulunud oma muusika-pedagoogiliste asutuste poolest. Mainime konservatooriumi, milline asutati Mendelssohn'i poolt 1843. a.; säält on võrsund hulk tuntud heliloojaid (Grieg, M. Reger) ja üldse muusikategelasi; nüüd on see tunduvalt reformeeritud tänu energilisele direktorile prof. Max Pauer'ile, kes on tubli organisaator ja väljapaistev kunstnik.

Sellane lühidalt on Leipzigis mitmekülgne muusika-histooriline osa. Nüüd heidame pilgu Leipzigis muusikaelule möödunud (1929.) aastal.

Esmajärjekorras märgime Bach'i puhkepaiga pidulikku avamist Johannese-kirikus (1929. a. juunis XVII Bach'i pidustuste puhul) üldise juurepääsu võimaldamiseks ning ühes sellega Bach'i auväärt põrmu üleandmist „Uue Bach'i-ühingu” kaitse alla. Erakordselt huvitav on tema põrmu otsimise lugu. Nagu teada, Bach pidas jumalateenistusi kahes kirikus: Tooma- ja Johannese-kirikus. Ta maeti 31. juulil 1750. a. Johannese-kiriku kalmistule, kuhu tol ajal sängitati pea kõik Leipzigis linna surnud kodanikud. Kalmistu ulatub ümber kiriku. Suur Bach suri tunnustust leidmata: ta surmast kohalikud ajalehed vaikisid; kirikus ta muusikalisest tegevusest ei kõneldud; ta hauale asetati vaid puurist; hauakünka eest hiljem keegi ei hoolitsend. Seetõttu Bach'i kalmuküngas unustati peagi. Ning kui 1850. a. too kalmistu tehti maaga tasaseks linna planeerimise otstarbel, siis Bach'i haud kadus täiesti. Samal ajal aga rahva keskel liikus kuuldus, nagu oleks Bach maetud kiriku lähedal kuue sammu kaugusele lõunapoolsest seinast; kui 1894. a. asuti kiriku ümberehitamisele, siis ühtlasi otsustati Bach'i riismed välja kaevata. Selleks aitas palju kaasa Johannese-kiriku haiglas alahoidnud kirjalik märkus 1750. aastast: „4 Thaler zahlte der Totengräber Müller wegen Johann Sebastian Bachs eichenem Sarg”. (Surnumatja Müller maksis J. S. Bach'i tammepuust kirstu eest 4 taaldrit). Olgu tähendatud, et tolajal tammepuust surnukirstud olid harulduseks, surnuid maeti harilikult männipuust kirstudes; ning kui 22. okt. 1894. a. asuti kaevama rahvajutu näidatud kohal, siis tõepoolest leiti säält tammepuust kirst. Leitud luukere, eriti aga pääluu, võttis Leipzigis ülikooli prof. W. His hoolsa uurimise alla ning saadud täpsete mõõtude alusel skulptor Seffner vormis büsti, milline üldjoontes sarnaneb Bach'ist järelejäänud näo-piltidele; eriti selleks kokkukutsutud komisjon jõudis nii lõpuks otsusele, et leitud põrm kuulub tõepoolest Bach'ile.

Nüüd Bach'i põrm puhkab metallkirstus, milline on paigutatud prantsuse lubjakivist sarkofaagi, mis asub altarialuses hauakoopas. Sarkofaag endast on välisuselt lihtne, seega kõigiti kooskõlas Bach'i lihtsa loomusega; sarkofaag kannab päälkirja: „Johann Sebastian Bach 1685—1750” ning sellel

ainus pärg „Bach'i-ühingult”, asetatud sinna ülalmainitud avamistalituse puhul. Tähelepanu kisub endale seinal leiduvad kaks tähte „J J”, mis ladina-keeles tähendab „Jesu juva” — „Jeesus aita”; see omaltnkohalt on sümboolne märke, millisege Bach lõpetas kõik oma teosed.

Bach'i sarkofaagi kõrval on veel teine, päälkirjaga: *Christian Fürchtegott Gellert 1715—1769*”; see on silmapaistev luuletaja vaimuliku poeesia alal ning ta jäänused on Bach'i omade kõrvale asetatud sel põhjusel, et Bach'i vaimulik muusika ja Gellert'i vaimulik poeesia on omavahel vaimliselt seotud, seda rohkem veel, et nad mõlemad teenisid ühele ja samale kirikule.

Teiseks tähelepanuvamaks muusikaliseks sündmuseks Leipzigris möödunud aastal oli *maailma suurima muusika-instrumentide muuseumi avamine* kohaliku muusika-teadusliku instituudi juures. Selle muuseumi loomise idee on algatand ja läbi viind Leipzigi ülikooli professor *Theodor Kroyer* (muuseumi praegune direktor); muuseum asub n. n. „Grassi-muuseumi” majas ja võtab oma alla ruumi kolmel korral. Ei ole mõtet loetleda kõiki sellele muuseumile kuuluvaid esemeid; piirdume vaid tähelepanuvamate mainimisega.

Täielikum on *klaverite* osakond; üldse kokku ligemale 250 ajaloolist klaverit ja nende prototüüpi (klavikordid ja klavesäänid). Erilist tähelepanu väärib esimese klaverimeistri Bartolomeo Kristofori haamrisüsteemiline klaver 1726. aastast (teine sama meistri alahoidund klaver (1722.) asub praegu New-Yorgis); algupärane on klaver oreli pedaalidega ja klaver kahe klavatuuriga, milliseist üks annab klaveri ja teine — oreli hääli. *Oreleist* tähelepanudava koha omab esimese silmapaistva orelimeistri *Gottfried Silbermann'i* ehitatud orel (kahe manuaaliga, viie registriga, kuid pedaalideta); ajaloolist huvi pakub alahoidund keha orelist, millel Bach Johannese-kirikus mängis; sellest on näha, et Bach sooritas oma geniaalsed teosed instrumendil kahe manuaali ja ainult 13 registriga. Väga täielik on *keelpillide* osakond, alates keskaja rändava muusikandi miniatiürsest tasku-viiulist ja lõpetades keeruliste n. n. bariton'idega, millel pääle harilikkude mängimiseks tarvitatavate keelte on veel mõnikümmed keelt resonansi tarvis. Samuti huvitav on *puhkpillide* osakond, kus võib jälgida nende keerulist arenemislugu, eriti fagoti oma.

Kontsertidest esmajärjekorras kuulsime n. n. *traditsioonilisi* kontserte: filharmoonia sümfoonia ettekandeid, milliseid korraldatakse igal aastal hilise õhtul uue aasta vastuvõtmise eel (Beethoven'i I ja IX sümfoonia); „Gewandhaus'i” sümfoonia ettekandeid Uueaasta päeval (Bruckner'i V sümfoonia, Max Reger'i orel-i-koraal j. t.); Bach'i „Jõuluoratoorium” Tooma-kirikus; jõululaulude õhtu (Tooma-kiriku koori poolt); jõulune õpilasõhtu konservatooriumis. Pääle selle võisime kuulda Bach'i mottetti, kaht ooperit (Mozart'i „Nôitavile” ja Wagner'i „Nürnbergi meisterlauljad”), üht kammerkontserti ja mitmeid solistide ettekandeid.

Lõpuks märgime veel üht asjaolu. Tuleb imetleda seda püsivust ja energiat, millisege saksa, eriti Leipzigi, muusikategelased on andund oma tegevusele vaatamata takistusile ja materjaalsele kitsikusele; meie, eesti muusikategelased, võisime neilt selles suhtes paljugi õppida ning sellepärast meie otseseks kohuseks oleks nendega lähida ühenduse pidamine.

JULIUS VAKS

PASUNAKOORIDEST

Kui meie laulukooridel ärkamisajast kuni seniajani puhtmuusikaliste saavutuste kõrval, millel suur kultuuriline tähtsus, on veel teeneid kui suuremail rahvusliku vaimu edesikandjail, siis võib seda ka täiel määral öelda meie pasunakooride kohta. Ehk nende hulgaline tekkimine meil küll vähe hiljem algas, seda kiiremini aga levis nende võrk üle maa ja juba aastat kümmeviisteist päälle esimest üldlaulupidu Tartus, oli vähe kihelkondi ja linnasid, kus laulu kõrval ei harrastatud ka suure eduga pillimängu.

Sellele jõudsale kasvule ja kiirele arenemisele, mis oli muusikaliselt vägagi rahuldava tasapinnani jõudnud, tõi järsu lõpu Maailmasõda.

Suurem ja kandvam osa kooride tegelasi paisati sõjaolude tõttu kaugele oma kodukohast. Vaikis laul ja mäng meie iseseisvuse esimeste aastateni. Rahu saabudes ja elu normaalsemaks muutudes hakkasid ka endised laulu- ja pasunakoorid uuesti organiseeruma ja kui veel teatavaks sai, et 1923. aastal üldlaulupidu korraldatakse, siis andis see laulukooride arenemisele ja kasvule ennenägematu hoo, et paari aastaga terve Eesti tihedamalt kui kunagi varem laulukooridega üle külvati. Pahem lugu oli aga pasunakooridega. Palju endiseid agaramaid kooritegelasi ei tulnud uute olude tõttu oma kodukohta tagasi, hulk muusikariistu oli kadund või jälle tarvitamiseks täiesti kõlbmatuks muutund. Sõjaväest tuli küll uusi ja nooremaid mängijaid, kuid muusikariistade puudus andis end igal pool teravalt tunda, nende muretsemine üldiste kitsate olude tõttu oli hulga raskem, kui kunagi varem, kõige raskemaks aga osutus igal pool juhtide puudus.

1923. aasta laulupeole ilmus pasunakoore siiski kaunike kogu, nende seas mitmed väga hääd koorid, kuid üldine tasapind siiski küllalt madal. Sellele vaatamata, et laulupeo pasunakooride eeskava koosnes väga lihtsaist muusikapaladest, oli ettekanne küllalt mitterahuldav. Kõik see, eelnimetatud raskusi arvesse võttes, oli suuresti vabandatav. Kõik ootasid huviga järgmist üldlaulupidu 1928. aastal. Möödund viie rahuaasta arenemise tulemused pidid kõiki rahuldama. Samuti mõttes ka Lauljate Liit, kuna pasunakooride eeskava sääti kokku muusikaliselt kõrgemaväärtuslikest ja tehniliselt raskemaist paladest kui varematal laulupidudel. Tulemuseks oli aga pettumus. 1928. aasta laulupeo pasunakooride ettekanded olid kiiduväärt, paremad kui oodata arvati, kuid rõõmustamiseks oli siiski vähe põhjust, kui vaadata asja lähemalt.

Siin ei olnud mitte kogu maa pasunakoorid koos, vaid kandvama ja suu-

rema enamuse kujundasid meie 10 sõjaväe ja 5 Tallinna suuremat ja paremat pasunakoori, puudus rohkesti meie maapasunakoore.

Näitena võin siin tuua Viljandimaad ühes kahe linnaga, millist esitas laulupeol ainult Suure-Jaani alevi tuletõrje pasunakoor ja veel üks väike koor, kes ainult rongikäigu kaasa tegi. Üles annud oli küll suurem osa koorisid, kuid jäid ilmutama, nende seas niisugused kuulsad kui Tarvastu ja Holstre pasunakoovid. *) Ma arvan, et küllap see oli vist igal pool samuti. Kui nüüd selle kurva nähte põhjuseid hakata otsima, siis on neist kaaluvamad, mis siin loetlen.

Laulu- ja pasunakooride eeskava osutus ootamata raskeks, väga laialiselt pillistatuks (instrumenteeritud suure arvu pillidele ja üldse suurele orkestrile), maal ei jätkunud nii palju igasuguseid pille, et oleks saanud ka omavahel neid helitõid kupldavale tuua. Nagu teada, on meie maakoorida koosseisus 12—18 kõige hädatarvilikumad instrumentid. Veel suuremaks takistuseks oli aga asjatundjate ja energiliste juhtide puudus.

Nüüd ei saand enam kohalik kooliõpetaja või kõster pasunakooriga hakama ainult nende teadmistega, millega laulukoori juhtimisel takistusi ei olnud. Juba juht ei saand muusikapaladest aru, koor ei jõudnud edesi, kadus kooskäimise huvi, usk juhisse; ja nii ei ilmunudki pasunakoor laulupeole. Hädatarvilikkude teadmistega ja vajaliku autoriteediga juhi puudumisel on veel ka need halvad tagajärjed, et juba varem tegutsend kuulsad pasunakoovid omavaheliste nägelmiste läbi täiesti hingusele on läind. Tean maakohti, kus 18—20 hääd muusikameest, siin võiks vägev koor tegutseda, kuid autoriteetse juhi puudusel on sääl 3 nigelat pasunakoori.

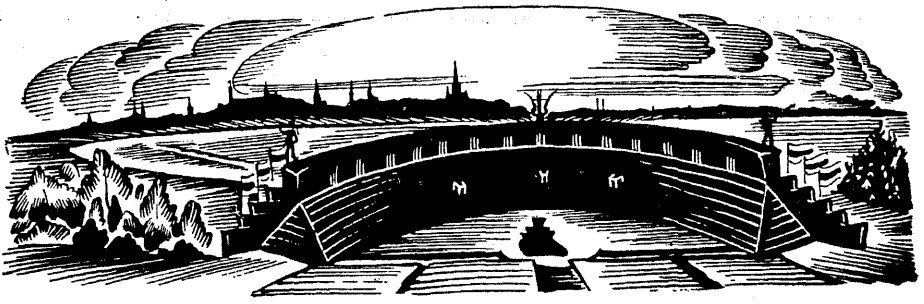
Kui koorilaul meil maal tunduvald edusamme on teind, siis on siin suured teened just Laujate Liidul, kelle poolt korraldatud hulk lühema ja pikemaajalisi laulukoorijuhtide kursusi, kuna neid pasunakoorijuhtidele vist üksainus on korraldatud, sellest siis ka maa pasunakooride madal tasapind.

Et meie pasunakoovid endise hoo ja südidusega jälle tööle hakkaks ja praegusajal nõuetavale tasapinnale tõuseks, siis oleks radikaalsem ja kiirem abinõu: Korraldada vähemalt iga aasta üks 5—6 nädaline maksuta kursus pasunakoori juhtidele ja tagajärjed on paari aasta pärast üllatavad.

Toimetuse järeilmärkus: Laujate Liit laulukoorijuhtidele pikemaajalisi kursusi ei ole korraldand. Seda tegi mõned hääd aastad tagasi Haridusministeerium, kes aga viimaseil aastail kursuste korraldamisest kahjuks on loobund. Laujate Liit kavatses küll möödund aasta suvel laulukoorijuhtidele paari nädala kestvusega kursusi korraldada, palus selleks Kultuurkapitalist toetust. Kuid kahjuks Kultuurkapitali püüratud summadest koorijuhtide kursuste korraldamiseks ei jätkund. Nii jäi kavatsus teostamata. Samane oli lugu pasunakooridega. Laujate Liidu juures tegutses 1928. a. ja 1929. a. ajal alaliselt ametis olev pasunakooride instruktor, kes sõitis kord ühe kord teise pasunakoori juure, andis neile juhatusi pillide käsitamises, palade mängimises ja koori juhtimises. Kui aga Laujate Liidu toetussummat Kultuurkapitali Nõukogu ja Vabariigi Valitsus tunduvalt vähendas, siis pidi Liit ka instruktori ametist vabastama. Nii jäid pasunakoovid ilma sellest vähesestki hüvest. Praegu ei ole Laujate Liidul lootsi instruktori ametisse säädmiseks ka lähemas tulevikus. Jääb üle ainult mõningaid vähesed näpunäited pasunakooridele anda Muusikalehe veergudel, milleks ülaltoodud artikli autor on oma lahket kaasabi luband.

*) Viljandimaalt registreerisid endid laulupeole kolm pasunakoori, nendest üks laulupeole ei sõitnud. Toim.

X ÜLDLAULUPEO KAVA KOOSTAMINE KÄSIL

1933. a. suvel eesti lauljad-mängijad kogunevad kümnendat korda ülemaalses ulatuses — X-dale eesti üldlaulupeole. See on eesti laulu juubelpäidu.

Olgu see kõiki kaasa kiskuv hümn laulule, meie kodumaale ja mälestuseks neile, kes raskuste kiuste organiseerisid esimesi üldlaulupidusid.

Aeg on juba valmistuda selle suure peo läbiviimiseks. Kõigepäält Lauljate Liidu juhatus on asunud X üldlaulupeo kava koostamisele. Varakult, et oleks võimalusi kaalumiseks, korraldamiseks ning kõigi hääsoovlikkude ja asjalikkude nõuannetega arvestamiseks.

Juubelilaulupeo organiseerimisel on võimalus kaasa rääkida kõigil asjast huvitatud ringkonnil. Nüüd on paras aeg igaühel oma soovide väljendamiseks. Lauljad, koorijuhid, heliloojad, kõik laulu-muusika harrastajad, tehke teatavaks Lauljate Liidu juhatusesele oma vähemadki soovid, puutugu need laulupeo eeskava või laulupeo eeltööde organisatsioonilist külge. Et hiljem kui töö tehtud ei võiks olla kellelgi nurisemist ega ettehelteid.

Lauljate Liidu juhatus paljude kaalumiste järgi on omistand üldise seisukohana põhimõtte: X üldlaulupeo laulud olgu kunstiväärtuslikud, kuid lihtsad ning kõigile kooridele kättesaadavad.

Rasked ja keerulised laulud teevad vähematele ja keskmistele kooridele õppimisel raskusi, nende ettekanne puuduliku oskuse tõttu on sisemise vaimustuse ja loomulikult ei või anda välja ka kontsertettekande nõuetavat mõõtu. Ent ainult lihtsad laulud teeks selle suure ettevõtte ühekülgseks. Laulupidu peab ka meie kooriliteratuuri kõrgematest saavutustest midagi pakkuma. Sellest sõltub teine Lauljate Liidu juhatusese omistatud seisukoht: X üldlaulupeol pääle üldsegakoori esineks keerulisemate ning raskemate lauludega linnade ühendatud segakoorid. Sellesse kvalifitseeritud ühendkoori kuuluks kõik linnakoorid, kus 40 ja rohkem lauljaid. Pääle mainitute veel väiksemaarvulistest kooridest suuremate võimistega ning väljapaistvamad koorid Lauljate Liidu juhatusese kutsel. Linnade ühendsegakoor laulupeol kannaks ette 4 uemat segakoori laulu ja ühe kantaadi orkestri saatel. Umbes samul põhimõtteil kavatsetakse liigitus ette võtta ka meeskooride juures. Laulupeol üldmeeskooris laulaks kaasa kõik meeskoorid ja kõigi segakooride meeshääled. Sellega üldmeeskoor suureneks mitmetuhande laulja võrra, oleks mõjuvam ning haaravam. Üldmeeskoori tarvis kavatses Lauljate Liidu juhatus kava võtta kergemaid ning lihtsamaid meeskoori laule. Sama põhimõtte järgi püüti toimida ka IX üldlaulupeo eel. Kuid meeskoori laulude raskuse tõttu tähelepanuväärseid tulemusi ei saavutatud. X-daks laulupeoks oleks see kavatsus laulude liigituse tõttu kindlasti läbi viidav.

Pääle üldmeeskoori esineks laulupeol erimeeskoor, kuhu kuuluks ainult iseisvalt tegutsevad meeskoorid, nii nagu see on olnud varematalgi laulupidudel. Erimeeskoor kannaks ette uemaid meeskoori laule.

Kokku kavatsetakse X laulupeo kavva paigutada umbes 7 meeskoori laulu.

Uudisena esineks X üldlaulupeol üldnaiskoor, milline moodustataks puht naiskooridest ning kõigist segakooride naislauljast. Selle koori tarvis kavatsetakse kavva võtta 2 naiskoori laulu.

X üldlaulupeo eeskava sisulist külge kaaludes on Lauljate Liidu juhatus peatama jäänd järgmise põhimõtte juure: X laulupeo kava peaks sisaldama iga varempeetud üldlaulupeo kavast ühe kõige rohkem mõjule pääsünd laulu, s. o. kokku 9 laulu varemate üldlaulupidude kavadest. See oleks juubelilaulupeo ajalooline külge, varempeetud üldlaulupidude mälestamine. Lauljate Liidu juhatus on kaalumiseks väljavaadand ka vastavad laulud, arvult 12. Nendest 3 peaks kuuluma kustutamisele. Väljavalitud laulud on järgmised:

I üldlaulupeo kavast — „Sind surmani“ — A. Kunileid (üldmeeskoorile).

II üldlaulupeo kavast — „Mu isamaa on minu arm“ — A. Kunileid (üldmeeskoorile).

III üldlaulupeo kavast — „Õobik“ — J. Kappel (üldmeeskoorile).

IV üldlaulupeo kavast — „Värvad, säravad“ — A. Läte (sega- ja meesk.).

V üldlaulupeo kavast — „Pühendan kõik kallile“ — M. Hermann (segak.). „Oh kallis kaunis Põhjala“ — A. Läte (üldmeeskoor).

VI üldlaulupeo kavast — „Lauluke“ — K. Tärnu (üldmeeskoor) ja „Isamaa laul“ — K. Tärnu (segakoor).

VII üldlaulupeo kavast — „Meie elu“ — M. Saar (segakoorile).

VIII üldlaulupeo kavast — „Koit“ — M. Lüdige (sk.) ja „Eks teie tea“ — R. Tobias (segakoorile).

IX üldlaulupeo kavast — „Priuse hommikul“ — K. Tärnu (segakoorile).

Vaimulikke laule on kavatsetud kavva võtta 2—3.

Pasunakoovid laulupeol esineks 6 pasunakoori palaga.

Nii esialgse kavatsuse järgi kujuneks X üldlaulupeo eeskava numbrite arv järgmiseks: üldsegakoor 15 laulu, linnade ühendsegakoor 5, üldmeeskoor ja erimeeskoor kokku 7 ja naiskoor 2 laulu, kokku 29 laulu. Pasunakooridele 6 pala. Seega üldse eeskava numbrite arv 35.

Need siis on esialgsed seisukohad ja põhimõtted, milliseid Lauljate Liidu juhatus on juba kaalund.

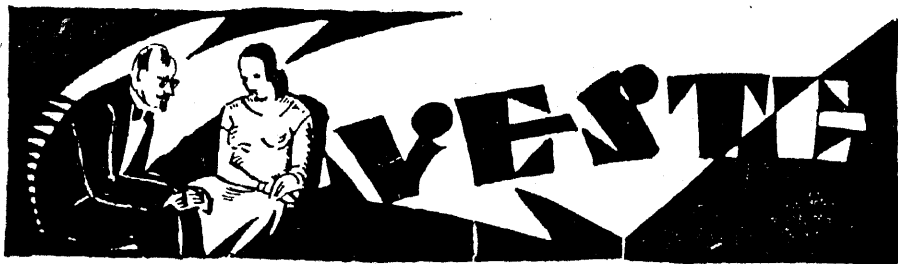
Lauljate Liidu juhatus on oma seisukohti öelnud. Liidu juhatus jääb nüüd ootama, kuidas neisse suhtuvad lauljad, koorijuhid, heliloojad ja publik. Lauljate Liit X üldlaulupeo kava koostamisel tahab töötada kõige tihedamas kontaktis kõigiga, kellel meie ühise suure asja vastu huvi on, kellelt Liidu juhatus ootab sooviavaldusi, arvustusi ja seisukoha väljendusi võimalikult juba lähemal ajal. Kirjalikud seisukoha väljendused Lauljate Liidu juhatus palub saata Liidule võimalikult veebruari kuu jooksul, hiljemalt aga 1. märtsiks.

Argu jätku keegi sõna ütlemata, kel midagi öelda on!

J. Haydn'i oratooriumi esimene ettekanne Tartus 1904. a. Peetri kirikus. Esimeses reas paremalt teine istub juhataja, heilooja A. Läte, edesil solistid, kolmas G. Stahnberg, neljas M. Lüdüg-Sinkeli, viimane esimeses reas E. Sprenk, (heilooja A. Lätte vend). Seisavad paremalt vasemale Dr. Schulzenberg, kadund dr. J. Luiga, A. Goltisson (solist), viies prof. H. Köppel ja viimane Peeter Riives.

TENNO VIRONI

FEODOR ŠALJAPIN

2

Mul oli hää sõber, Kamensky. Ta mängis väikesi osakesi Panajev'i teatris. Kord ütles ta: „On hää võimalus lavale pääsemiseks! Näitejuht on meil karm, kuid näitlejaid ta armastab. Katsu õnne!”

Läksin näitejuhi juure. Ta andis mulle kohe sandarmi osa näidendis „Sandarm Rogé”. Selles kujutatakse vargaid ja hulguseid, keda sandarm Rogé peab jälgima. Olin ettepaneku üle õnnelik.

Proovile pidin ilmuma kell 11 hom., samal ajal pidin aga ka teenistuses olema. Et vabaneda, tegin ma end haigeks ja sekretär lubas mu koju. Tormasin kohe Panajev'i teatrisse proovile. Jumal, hoopis teistsugune elu oli sää!

Jõudis etenduse õhtu. Nüüd ma ei suuda väljendada, mida siis tundsin. Mäletan ainult, kuis mu süda tormitses. Mind lükkati näitelavale. Teadsin väga hästi, et mul oli tarvis liikuda, rääkida ja elada. Kuid mu jalad nagu kasvasid põranda külge, käed ei liikund, keel tursus paksuks. Ma ei saand sõnagi suust. Kuulsin vaid, kuidas näitelava taga karjuti:

„No räägi, saatan, räägi midagi! Äraneetud, räägi!”

„Andke talle vastu pääd!”

„Torgake talle millegagi!..”

Tundsin nagu neelaks mu kuristik. Eesriie lasti alla, kuid mina seisin ikka liikumatult, nagu kivipost. Näitejuht näost valge, tormas lavale, rebis minult mundri ning mind visati uksest välja poolalasti nagu ma olin. Alles hiljem tulid ka riided järgi. Kaks päeva istusin ma pimedas kuuris söömata. Mulle näis, et kogu Kaasani linn teadis, kuidas ma end skandaalselt plameerisin.

Järgmisel päeval läksin ma maakonnavalitsusse ja pärisin kojamehelt, kuidas lood teenistuses on. Kojamees ütles, et mu kohale on juba uus ametnik palgatud.

Kolasin nüüd päevade kaupa linnas ringi, otsisin tööd. Ei saand.

Vanematega kodus nõu pidades otsustasime Kaasanist ära sõita: otsima tööd ja õnne. Reisisime Astrahani. Otsisime tööd, andsime palvekirju kantseleidesse, kuid kohta ei saand isa ega mina. Nälja kustutamiseks teenis nüüd ema. Ta müüs uulitsal pirukaid.

Astrahanis oli rahva lõbustuskohaks „Arkadia” aed. Lootsin sää! lauljana kõha leida. Minu rõõmuks võeti mind küll koori laulma, kuid palka ei lubatud maksta. Kui ma kodus isale-emale jutustasin oma „õnnest”, siis hakkas isa märatsema. Noodid, mis ta kätte sai, tegi ta tükkideks.

„Sina skvažina meelitasid meid siia... nälga surema! Sul saatanal pole aga muud meeles kui teater! Ma su tapan... Olgu neetud kõik need teatrid!...”

Mis pidin tegema! Nootideta teatrisse tagasi minna poleks ma tohtind...

Otsustasin linnast lahkuda ning Nižni-Novgorodi sõita. Säälele suurlaadale. Matka kulude katteks laenasin kirikukoori regendilt 2 rubla. Ning ka isal-emal oli meel hää — saab ometi logardist lahti...

Laev peatus Saraatovis, Samaaras ja Kaasanis. See oli mu kodulinn, kuigi mul ei olnud häid mälestusi siit. Ööbisin sõbra juures, kes käskis oma ema mind hommikul kell 5 äratada. Ema ajas mu küll üles, aga mina ei saanud unest jagu ja nii jäin laevast maha. Kõik minu asjad läksid laevaga kaasa...

Hakkasin hoolega tööd otsima ja lõpuks leidsin koha konsistooriumis.

Tolajal mängiti Panajev'i aias operetti. Mina muidugi kolasin sääli igal õhtul. Kord ütles mulle keegi koorilauljaid: „Semjonoff-Samarski kogub koori Ufa tarvis, — palu ka!”

Võtsin kokku kõik julguse ja läksin Semjonoff-Samarski jutule. Võõraste maha uksehoidja aga ei lasknud mind sisse. Palusin ja nutsin. Viimaks saatis ta jooksupoisi Samarski'lt küsima, kas ta tahab näha pikka, nälginud hulgust.

„Kästi sisse lasta,” vastas poiss tagasi tulles.

Astusin sisse. Ei leidnud aga sõnu, kuidas alata.

Sääli päästis mu Semjonoff-Samarski küsides:

„Mis teie teate?”

Ma ei teadnud tolajal mitte midagi, aga ma otsustasin valetada ja vastasin:

„Tean Traviat, Karmeni, Fausti...”

„Aga minul on operett.”

Siis nimetasin operette, mis aga meelega tulid: Korneville kellad, Geiža...”

„Aga kui vana teie olete?”

Ka siin valetasin: „Üheksateist” (olin aga 17-aastane).

„Aga missugune hääl teil on?”

„Esimene bass.”

Ta pehme häälekõla andis mulle julgust.

„Kas teate, ma ei või teile maksta nõnda suurt palka, kui maksan koorilauljatele, kellel on juba kindel repertuaar.”

„Minule pole sedagi tarvis. Võin ka ilma palgata!”

Toasolijad imestasid. Märkasin isegi, et olin kaugele läind. Minu välimus näitas ju, et olin olnud mitmed päevad söögita.

„Viisteist rubla kuus?”

„Võite ka vähem maksta. Minule on tarvis ainult nii palju, kui ülespidamiseks tarvis läheb.”

Toasolija noormees hakkas naerma ja ütles Semjonoff-Samarski'le:

„Anna talle 20 rubla. Eks?”

„Kirjutage alla,” ütles impressaario ja ulatas mulle paberi. Väriseva käega kirjutasin ma alla oma esimese teatrilepingu.

„Kahe päeva pärast annan teile sõidupileti kuni Ufani ja teen teile väikeses avanssi,” ütles Semjonoff-Samarski. Ma ei teadnud, mis tähendab sõna avanss, kuid see sõna meeldis mulle. Mõtlesin, eks ta midagi hääd ikka tähenda.

Kahe päeva pärast sain sõidupileti ja 6 rubla avanssi.

Oli september. Ilm oli nukker ja külm.

Öösel ei saand ma laeval aga magada, sest meeles mõlkusid vanemad, keda ma kaua polnud näind. Teadsin vaid, et nad Astrahanist olid kolind Samaarasse. Jäin kurvaks ja hakkasin laulma:

„Ах ты ноченька, ноченька темная“...

Laulsin ja nutsin. Korraga kuulsin pimeduses häält:

„Kes laulab?”

Ehmatasin: võib olla ei tohi öösel laeval laulda?!

„Mina laulan.”

„Kes on see mina?”

„Šaljapin.”

Lähenes kaukaaslase välimusega noormees Penjajeff ja ütles:

„Tore hääl on sinul! Mispärast istud sa siin? Tule meie juure kajutisse. Süäl on keegi võõras kaupmees. Tule!”

„Kas kaupmees ei viska mind välja?”

„Ei! Ta on üsna purjus.”

Süures esimeseklassi kajutis laua taga istus paks kaupmees. Ta nägu oli punane ja meeleolu oli tal üpris lüüriline. Laual ta ees seisid viinapudelid ja suupisted.

Laulsin talle midagi kurba. Kaupmees hakkas nutma. Hommikul andis ta mulle süüa ning soovis edu.

Minu Ufasse jõudes tehti kohe algust harjutustega. Meid oli kooris 17 meeslauljat ja 20 naist. Õppisime operetti „Laulja Palermost”. Proovid läksid hästi. Etenduse alul asetusin koori ette. Kuna minu jalad värisesid, siis ei võind ma kauaks esirinda jääda. Siirdusin taharidadesse. Eesriie tõusnud laulsin oma osa rahuldavalt. Kuu jooksul kodunesin laval. Pääle laulmise täitsin teisigi kohustusi: kallasin petrooleumi lampidesse, pühkisin lava ja tegin kõik, mis keegi käskis. Sellega võitsin ma tegelaskonna poolehoiu. Ka impresario Semjonoff-Samarski oli minuga rahul.

Kolmekuninga pühäl otsustati mängida ooperit „Halka”. Lauavanema osa (Halka isa) pidi mängima meie inspitsient. Mõni päev enne esietendust loobus ta aga mängimisest. Semjonoff-Samarski lasi mu kutsuda:

„Šaljapin, kas teie võite laulda seda osa?”

Kohkusin, sest seda osa ma ei tunnud. Tahtsin öelda, et ei saa, aga keel ei paindunud. Ütlesin, et võin küll.

Direktor ulatas mulle noodid ja käskis järgmisel päeval proovile ilmuda.

Terve päeva-öö tuupisin ma uut osa. Teisel päeval laulsin, olgu küll vigadega, kuid direktor jäi minuga rahule.

Etenduse päeval hakkasin end grimeerima juba kell 5 p. l. Kleepisin endale nina, vurrud, habeme ja määrisin näo mustaks, et nii vanamehe välimust omandada. Kõik see läks korda, kuid end paksuks teha, vaat' see oli juba raskem. Sidusin kõhule padjad, kuid jalad ja käed olid peenikesed kui kepid. Mu välimus sarnanes hernehirmutisele.

„Mis oleks, kui ma salaja ära põgeneks?” mõtlesin juba.

„Pole tarvis karta! Kõik läheb hästi. Olge aga julge!” kuulsin direktori häält.

See andis mulle julgust. Laval paremal pool seisis laud ja kaks tugitooli. Üks viimaseist oli minu tarvis. Võtsin asendi; eesriie tõusis... Istusin liikumata. Ei näind ega kuulnud midagi. Dzemba oma sõnad laulnud, algasin mina automaatselt:

„Nüüd ma, sõbrad, tõstan klaasi,
Joome truudusele õnne!”

Koor vastas: „Õnne!”

Tõusin toolilt. Mu jalad olid pehmed nagu vatist. Sammusin ette ja algasin oma aaria. Kogu aeg seisin seljaga koori poole ja ei saand aru, et pääle minu on laval veel teisigi tegelasi. Ei julgend hetkekski silmi orkestrijuhilt pöörata. Õnneks oli mu hääl korras ning laulsin üsna vabalt. Publik aplodeeris. Ma ei teadnud mis teha.

„Kummarda, tola, kummarda!” soovitas orkestrijuht. Hakkasin siis kummardama ning taganesin oma tugitooli poole. Istusin paha aimamata, — istusin muidugi põrandale. Rahvas naeris — ning plaksutas. Olin kokkond ning kurb. Kui aga direktor pärast mulle õnne soovis, siis meeoleu aina tõusis.

Järgmiseks ooperiks oli „Trubaduur”. Minule anti Fernandez'i osa. Ka palka lisati mulle 5 rubla juure.

Hooaja lõpul ütles direktor: „Teie, Šaljapin, olite mulle kasulik, sellepärast tänan teid ning korraldan teile tuluõhtu.”

„Kuidas? Tuluõhtu?”

„Jah! Valige välja, mis ise soovite. Osa sissetulekust saate omale.”

„Ma tahaksin oop. „Askoldi haud”.”

„Millist osa teie sääl laulaks?”

„Tundmatut.”

„Teate seda?”

„Natuke tean! Õpin ära!”

„Hüva! Mängime seda.”

Etendus õnnestus hästi. Direktor andis mulle ümbrikus 50 rubla.

Näitlejad kinkisid mulle hõbedast taskukella. Uhke olin siis. Otsin korralikud riided, palitu. Jalutasin Ufa pätänavail ning iga minuti järgi vaatasin kella.

Lõpp järgm. numbris.

Lauljate Liidu liikmed kannavad esinemiste, koosviibimiste ja laulupidude puhul organiseeritud lauljaskonna tunnusena sümboolset

rinnamärki.

Tellimised rinnamärkidele tulevad saata kohaliku organisatsiooni juhatuse kaudu ühes märkide hinnaga: hõbemärk 1 kr. 25 s., pronksmärk 75 s. Lauljate Liidu büroole Tallinna, Rataskaevu 22.

TEATEID KODUMAALT

1931. a. on laulupeod Narvas ja Viljandis.

Laulupidude kava järgi on 1931. a. suvel laulupeod Viljandi- ja Virumaa. Mõlemi maa organisatsioonid on omavahel kokkuleppes laulupidude ühise kava kokku säändind järgmisena: 1) „Ärgake“ — Mendelssohn-Bartholdy, 2) „Eks teie tea“ — R. Tobias, 3) „Ei mul ole isamaja“ — K. Tüürpu, 4) „Lauljate lipulaul“ — E. Vörk, 5) „Naabri külas“ — M. Lüdig, 6) „Hõiskame kooris“ — T. Vettik, 7) „Meeste laul“ — M. Hermann, 8) „Pühendus“ — A. Kapp, 9) „Tulesüütajale“ ja 10) „Mis sääil kõnnib kõrta mööda“ — M. Saar, 11) „Ma teretan sind, hommik“ — J. Kappel. Eeltoodud laulud on mõlemi maa jaoks ühised. Ainult Viljandimaa tarvis on kavva võetud: „Poisikene mägedel“ — A. Läte ja „Emake“ — J. Aavik, ainult Virumaa jaoks: „Vokilaul“ — A. Läte ja „Pisarad“ — J. Aavik.

Laulupidude ühise noodiraamatu kirjastab Lauljate Liidu nõukogu soovi kohaselt ja kokkuleppes laulupidusid korraldavate organisatsioonidega Lauljate Liit. Noodiraamat on juba trükkki antud. Ilmub loodetavasti märtsi alul.

Üliõpilaskonna segakoor aastavahetusel.

Vaadates tagasi Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni segakoori tegevusele möödunud semestril peab tähendama, et tööd on tehtud andumusega ja visadusega. Laulukoor, saja liikmeline, algas tegevust sügisel suure hooga, sest kõikide lauljate ühiseks sihiks ja sooviks oli: esineda korralliku üliõpilaskoorina Riia muusikaharrastajate ja kaasvõitlejate ees, pakkuda neile oma väärtuslikku küлакosti, kui ka soome vennasrahvalt. Nende soovidega asuti töösse, käidi korralikult lauluharjutusil, milliseid korraldati Tartu Ülikooli muusika õpetaja Alfred Karafin'i juhatusel nädalas kolm korda, kuid see arv suurendati pärastpoole neljale. Pääle lauluharjutuste olid hääle-harjutused prl. Ella Lipand'i juhatusel nädalas kaks korda, milledest olid kohustatud osavõtma kõik lauljad. Ka pidid lauljad osavõtma üksikuile hääle-rühmadele korraldatavaist harjutusist. Selle suure töö tulemus oli, et segakoor võis esineda novembri kuul iseseisvate kontsertidega Tartus ja Riias.

Kordaläinumaks tuleb lugeda Riias korraldatud kontserti, millest ilmusid kiitvad arvustused kõigis Riia ajalehis.

Lugedes neid arvustusi, peab veenduma, et üliõpilaskonna segakoor on jõudnud sellele tasapinnale, kuhu on püütud: töötada korralikult ja rahuldavate tagajärgedega. Kahjuks aga algav aasta, — õigemini semester, langetab jällegi seda nivood, sest harilikuks nähtuseks on olnud, et mõned vanemad lauljad, kes on lõpetand stuudiumi, jäävad eemale koorist. Vanu lauljaid asendavad küll noored juure tulnud, kuid nendega tuleb alata töö jällegi algusest, mis nõuab püsivust ja hääd tahtmist juhilt.

Üliõpilaskonna segakooril on täita suur ülesanne muusikakultuuri levitamise alal meie valmivas intelligentsis. Loodame, et see püüd leiab sõbralikku poolehoidu nii üliõpilaskonnas eneses kui ka Tartu vanemate muusikategelaste keskel.

Vold. Pärn.

Tallinna Meestelaulu Seltsi kontsert Rakveres.

4. jaan. külastas Rakveret Tallinna Meestelaulu Selts, andes kontserdi Käsi-tööliste Seltsi saalis. Koor prof. A. Topman'i juhatusel valmistas kuulajaskonnale naudingurikka õhtu. Koori haruldaselt hää loomulik häälematerjal juba üksi tähendab palju, rääkimata sellest vaimustusest, millega kogu eeskava sooritati.

Et koor allub oma juhi käeliigutustele, peab lugu distsipliinist, seda tõendavad hästi väljatöötatud dünaamilised vormid ja üldse terve ansaambli nüansid. Üheski kohas ei võind märgata üleliigset rõhutamist ja crescendode-diminuendodega plebeylikku „uhkustamist“ — kogu dünaamiline liigitlus oli täies kooskõlas laulu iseloomu ja tekstiga. Koori ettekanne rahuldab täiel mõõdul kuulajate esteetilisi nõudeid. Sellest tuligi, et paljuid laule korrati publiku nõudel. Eeskava lõpul ei tahtnud rahvas saalist lahkuda ja koor pidi andma veel hulga laule „päälekauba“. Isegi niisugune vana tuttav laul, nagu A. Kapi „Minu süda“, tungis südamesse oma meeleolurikka tõlgitsemise tõttu.

Otsustades kõige kuuldu järele oli kontsert hästi ettevalmistatud, jättes väga meeldiva üldmulje ja andes veel kord tunnustust Tallinna Meestelaulu Seltsi laulukultuuri tähelepanuväärsest kõrgest tasapinnast.

Kontserdi menurikkust aitas väärtiselt tõsta tšello solist U. Topman, kandes ette oma pehmekõlalisel mänguriistal mõned palad, milledes noor kunstnik näitas ka oma sõrmede kaunis kõrgele arenend tehnikat.

Virgula.

Ernst Romeldi †.

in memoriam.

11. jaanuaril lahkus elust õnnetu juhtumise läbi Ernst Romeldi, kes oli Järvamaal, Anna vallas üks aktiivsemaid tegelasi muusika alal.

Ernst Romeldi sündis 17. veebr. 1907. a. Anna vallas, Nurmsi külas põllumehes pojana. Alghariduse omandas ta Anna valla algkoolis. Hiljem astus Paide Ühisgümnaasiumi, mille lõpetas 1927. a. kevadel. Ernst Romeldi oli kohapääl tuntud energilise seltskonnategelaseks. Juba gümnaasiumis käies tundis ta suurt huvi muusika vastu, olles säääl laulukoori, keelpillidekoori ja puhkpillide orkestri vanemaks ja juhataja abiks. Kerge vaevaga orkestreeris ta viise, kirjutas puuduvaid osasid üksikutele pillidele jne. Oli kavatsus isegi konservatooriumi astumiseks. Koolis organiseeris mitmesuguseid noorsoo ühinguid ja seltse, millist tööd jatkas ka Annas pääle mainitud kooli lõpetamist. Vabanedes 1929. a. alul kaitsevæeteenistusest, võttis kätte koduvallas taktikepi ja juhatas suure eduga 40-liikmelist Anna Haridus-Muusika Seltsi laulukoori, ning olles sama seltsi orkestrijuhhi paremaks käeks. Laulukoori kavatses veel suurendada 1930. a. alul. Saatiski lauljatele kutsed 12. jaan. harjutusele ilmumiseks, kuid sellest tõmbas kriipsu läbi kivikild, mis tõigi õnnetuse.

19. jaanuaril oli mulda sängitamine. Matustest võttis osa neli orkestrit ja laulukoor, pääle selle paarituhande päälise rahvahulk.

A. S.

Kontserdid ja aktused A. Lätte auks.

12. jaanuaril s. a. helilooja A. Lätte sai 70-ne aastaseks. Sellase auväärt arvuni vististi pole seni ühegi eesti helilooja eluaastad ulatund. Hallpää helimeistri auks Tartu Naislaulu Selts korraldas 12. jaan. Tartus N. M. K. Ü. ruumes aktuse, millist Tartu muusikaharrastav publik elavalt külastas. Aktusel kõnelesid A. Lätte elutööst Miina Hermann, Puhja köster R. Peerna ja prof. M. J. Eisen ning sega- ja naiskoor kandsid ette Lätte helitöid.

Lätte sünnipäeva eelpäeval Tartu koolides oli korraldatud kinnised aktused,

kus koolide muusikaõpetajad kõnelesid helilooja loomingust ja elutööst ning õpilaskoorid kandsid ette Lätte laule. Samasugused aktused olid ka mitmes Tallinna koolis.

Tallinna muusikasõbrad austasid Lätte't Estoonia Muusika Osakonna poolt „Estoonia“ kontsertsaalis 26. jaan. korraldatud Lätte helitööde kontserdil, mille alul koori juht prof. J. Aavik andis kokkuvõtliku hinnangu Lätte'le kui heliloojale. Koor kandis ette Lätte segakoorilaule ja solist pr. Loo-Aav Lätte scololaule. Nii koor kui solist said rohkete kiiduavalduste osaliseks.

Lauljate Liit saatis Lätte'le ta praegusse asukohta Prantsuse Nizzasse soojasõnalise tervitustelegrammi, milles eesti lauljaskonna nimel juubilarile meie muusikapõllul tehtud töö eest tänu avaldati. Tartu linnavalitsus pidas Lätte't meeles õnnesoovi ja rahalise annetusega, milline pangatšeki näol Nizzasse saadeti.

Lõppeks Tartu seltskond kavatses korraldada Lätte sünnipäeva mälestades suurema kontsert-aktuse 28. veebruaril. Sellest kontsert-aktusest võtavad osa kõik Tartu suuremad laulukoorid, muusikakool ja organisatsioonid. Ka juubilaril ennast oodatakse selleks ajaks kodumaale tagasi.

Kiri Türiilt.

Türi noorlinnas on muusika alal nii mõndagi tähelepanuväärset tehtud, elati ju 1929. a. Türi II muusikapäeva tähe all. Muusikalisest küljest võib seda päeva kordalainuks pidada, mis muidugi tingitud üldjuhi Joosep Sa a r'e hoolsast ettevalmistustööst ja õnnelikust laulude valikust. Ka eeloleval suvel on Türi jälle laulupäev, mis kannab küll „Vaimuliku laulupäeva“ nime, kuid kavas on päale vaimulikkude palade ka isamaalikke laule. Päeva korraldajaks on seekord Türi Ev. Lut. koguduse juhatus, eesotsas nõukogu esimehe Dr. J. V õ h r m a n n'iga. Loodetav tulu läheks Türi kiriku orel'i hääks, milline tahetakse kontsertorelikis ümber ehitada.

Tööd ja tegevust on ka küllalt väiksemaski ulatuses, mis piirdub kas koha pääl, — kohalike tegelastega (eduga mängiti Ed. Künnecke operetti „Onupoeg“) või väljasõitude näol (Vahastu ja Käru). Türi Muusika Selts on vanemaid organisatsioone ja ta laulukoor on vahest isegi laulmise võistlustest osa võtnud ja auhindu saand. Praegu koosneb seltsi juhatus agaraist seltskonnategelasist, eesotsas lugupeetud ja energilise esimehe Th. A u n a p u'ga. Seltsi segakoor, millist juhatab Türi kiriku köster-organist Joh. V e e b e r, on arvult umbes 60 lauljaga ja ka ainsam koor Türiil. Esineda tuleb väga tihti, küll kirikus (kõigil suuremate! pühadel, tähtpäevadel ja kontsertjumalateenistustel), küll aktustel, küll iga-sugustel pidustustel ja seltsi oma pidudel ning järjekorralistel muusikaõhtutel, missugustest osavõtt alati väga elav. Viimasel muusikaõhtul 6. jaanuaril s. a., kus päale klaveri, soololaulude ja segakoori á capella laulude kanti ette J. Aavik'u võimas isamaalik kantaat „Kodumaa“, — segakoorile, sümfoonia orkestrile ja baritonil soolole, mis võrdlemisi rahuldavalt esile tuli ja publiku lugupidamise võitis. Kantaadi ettekannet kavatsetakse korrata.

Päale segakoori esineb vahel ka meeskoor, mis moodustatakse segakoori meeshäältest. Kuid püsivalt pole töötatud, sest meeskoor nõuab häid ja kandvaid I tenoreid, missuguseid meil aga vähe.

Samuti tegutseb vahel ka väike sümfoonia orkester, kuid kahjuks ei ole püsivaid paremaid puhkpillide mängijaid, siis ei ole ka sel tööol suuremaid tulemusi. Selle asemel on siin paar-kolm hääd viuldajat, kes esinevad tihti kas triona või keelpillide orkestris.

Seltsi puhkpilliorkester, mis mõni aeg tagasi ei tegutsend tänu seltside vaheliste intriigidele, on viimasel ajal jälle hoogsalt tööle asund. Et aga kooris suuremalt osalt kõik noored mängijad, siis on tööd palju, enne kui midagi kätte saadakse. Viimasel peol (6. I. 30.) orkester esines kontsert-osas nelja palaga, neist olid raskemad R. Kull'i bravour-marss „Kodumaa“ ja Verdi uvertiür oop. „Nebukadnedsar“, millised leidsid rohkemsti kiitust. Juhatab J. K i t s i n g. (Võiks siin mainida, et kohalikul tuletõrje seltsil on ka oma puhkpillide orkester, mida juhatab hra Viilmansen ja kus mängib nüüd suuremalt osalt endine Muusika Seltsi puhkp. orkestri koosseis).

Ainult valulapseks ja teravaks puuduseks on Türi rahvamaja puudus. Võrdlemisi suur laulu- ja pasunakoor peavad oma harjutusi elukorteris! Kuid sääli kõrval asub suur ajakohane koolimaja oma kõlarikka saaliga, kus oleks soe ja mõnus harjutusi pidada, ning saaks ka püsivamalt laulude-muusikapalade kallal töötada, ilma et tunneks väsimust, tüdimust, ja õhupuudust. Kuid linnavalitsus koolimaja saali tarvitamist ei luba. Kah „arusaamine“ kultuurist! Iga tahe arusaamine, millele meie lauljas-mängijaskond endastmõistetavat „tunnust“ osutab.

Türi 19. I. 30.

—x—

Kontsert Paide Rahvamajas.

18. jaanuaril korraldas Järva Lava- ja Helikunsti Ühing „Voo“ segakoor Rahvamajas kontserdi. Ettekanded olid ladusad ja hoogsad, kuid osavõtt kontserdist liig vähene. Võib järeldada, et paidelasi kontserdid ei huvita.

Tähtsamaks numbriksi osutus A. Lätte „Rändaja ja tähed“, kantaat soolo, koori ja orkestriga, milles solistidena esinesid prl. H. Herman ja hr. J. Vain. Kordamisele tuli Lüdig'i „Koit“, mida orkester saatis. Kontserti juhatas gümnaasiumi muusikaõpetaja **Juhan Zeiger**.
A. S.

Läänemaa seminari õpilaste orkestrist.

Läänemaa õpetajate seminari õpilas-salngorkester on ainukene sellesarnane Läänemaal.

Orkestri iga on alles võrdlemisi lühike. Orkestrile, kus alul mängisid kaasa ka õpetajad, pani aluse helilooja Cyrillus Kreek, seminari muusikaõpetaja. Harjutusi peeti ainult tarviduse korral, kui tuli esineda seminari pidudel.

Läänemaa Õpetajate Seminari sümfoonia orkester 1929. aastal.
Keskel juhataja J. Pakk (+).

1928. a. sügisel astus orkestrit juhtima seminari viiuli- ja muusikaõpetaja Jaan P a k k. Noor energiline muusikamees moodustas 35 liikmelise õpilas-salng-orkestri. Järjekindlalt töötades on orkester teind suuri edusamme.

Orkester pole pirdund esinemistega ainult kooli pidudel, vaid on korraldand juba rea ringreise ja kavatseb neid ka tulevikus korraldada, mis on ühtlasi ka õppereisideks tulevastele „rahvalalgustajatele“.

Möödund jõulu vaheajal korraldas õpilas-salngorkester oma juhi eestvõttel rea kontserte Pärnumaa alevites: Sindis, Kilingi-Nõmmes ja Mõisakülas. Kavas

oli Schubert'i, Mendelssohn'i, Grieg'i, Strauss'i, Brahms'i, Ketelbey ja teiste helitöid. Solistidena kandsid õpilased ette viiulil Rode — kontsert nr. 7 ja Raff — Kavatine, klaveril: A. Lemba — Rapsoodia.

Kontserdid õnnestusid hästi.

Jõudu ja edu noortele orkestrantidele nende edespäikeses töös!

A. H. K.

Roelast (Tartumaal).

Roela Rahvaraamatukogu Selts töötas läind aastal õige edurikkalt. Seltsil on olemas segakoor 30 lauljaga, puhkpillikoor 13 mängijaga ja näiteseltskond.

Isegi väljaspool oma valda on koorid mitmel korral esinend. Nii võttis laulu- ja muusikakoor osa Pala Lauulu- ja Mängu Seltsi juubeli pidustustest 23. juunil. 1. sept. laulis segakoor ühiselt Saare kooriga Saare uue 6 kl. algkooli maja õnnistamisel, kui ka samal päeval korraldatud peoõhtul. 8. sept. esines laulukoor Palamuse kohaliku naiskaitsemaleva peol. 15. dets. võttis laulu- ja muusikakoor osa Palamuse kiriku pühitsemisest ja samal õhtul korraldatud peoõhtul Palamuse seltsimajas. 25. dets. laulis koor Torma kirikus jumalateenistuse puhul.

Praegu õpitakse hoolega Tartumaa laulupeo laule. Sellest laulupeost võtab osa segakoor.

Puhkpillikoorigi juhib noor energiline põllupidaja A. Sirel. Näitejuhiks on vilund seltskonnategelane koolijuhataja A. Arold, kuna laulukoori juhib vallasekretär A. Rosenberg. Seltsi tegevusest võtavad osa ka kõik vallas asuvad õpetajad.

N. N.

Põhja-Viljandimaa muusikaelust.

Võhma alevikus oli varem tugev segakoor. Nüüd pole sellest laulukoorist kaua enam midagi kuulnud, läind aastal ta avaldas vaid viimaseid hingetõmbeid. Kohlik koolijuhataja, ühtlasi laulukoori juht, loobus laulukoori juhtimisest ja teisi muusikameest tema asendamiseks nähtavasti Võhmas pole.

Pilistveres valitseb teistsugune olukord. Siin segakoor töötab õpetaja hra Praks'i juhatusel. Põduldel koor viimasel ajal ei ole esinend. Küll aga on koor osa võtnud laulupidudest ja kohalikest laulupäevadest.

Kabala ja Imavere laulukoorid töötavad hooga. Sääli kõlab igal kohalikul peol laul. Lauljad ja laulukoorijuhid on innuga asja juures. Imavere koolijuhataja O. Lindeberg'i ja teisi kaasõpetajaid võib tõsiselt teistele eeskujuks säada. Kohalikkude seltsidega käsikäes on nad korraldand ja juhatand igaaastaseid kohalikke laulupäevi, missugused alati hästi on õnnestund.

A. Tekko.

TMS'il kavatsusel kontsertreis Skandinaaviasse.

Tallinna Meestelaulu Selts valmistub praegu pikemale kontsertreisile Skandinaavia riigesse — Rootsi ja Norrasse. Sõit kavatsetakse ette võtta selle aasta mais.

Kutse on sabund ka õehhi meeskoorigi „Krizkovskylt“, kes Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoorigi palub käesoleva aasta sügisel esinema Prahasse. Kuna kaks lähetikku välisreisi koorigi liiaks koormaks, siis on TMS viimasele kutsele teatand, et nad Prahast laulavad loodetavasti 1931. a. maikuul.

TMS'i annetus Rakvere teatrimaja ehituse hääks.

Jaauari alul Rakveres korraldatud kontserdi üldsissetulekust Tallinna Meestelaulu Selts annetab Rakvere teatrimaja ehituse hääks 25%-ti, s. o. 121 krooni.

Rakverlasi TMS sõprusliikmeiks.

Tallinna Meestelaulu Selts valis oma sõprusliikmeiks Rakvere õnnestunud kontsertsõidult tagasi tulles Rakvere Rahvamaja ja Haridusseltsi esimehe vanakirjanik Jakob Liiv'i ja seltsi laulukoori juhi Ernst Rosenbergi, viimane on ka Lauljate Liidu Virumaa osakonna esimees.

Oodatavaid kontserte.

„Estoonia“ kontsertsaalis:

23. veebruaril — kuulub viiulikunstnik Cecilia Hansen.
24. veebruaril — VI Rahvakontsert Raimund Kull'i juhatusel.
2. märtsil — viiulikunstnik Cecilia Hansen.
8. märtsil — ÜENÜ Tallinna osakonna segakoori kontsert, helikunstnik E. Aav'a juhatusel.
9. märtsil — III sümfoonia kontsert čehhi helitöödest Bednaži (Praahast) juhatusel.
10. märtsil — Läti ooperikoori kontsert.
12. märtsil — Glasunovi kvarteti ettekanded.
12. märtsil (Palvapäeval) — Tallinna Jaani kirikus Caesar Franck'i oratooriumi „Õndsus“ ettekanne Tallinna Jaani oratooriumi koori poolt, solistide ja sümfoonia ork. kaastegevusel. Juhatab helilooja **Enn Võrk**.

Vigade õiendus.

Muusikalehes nr. 1-es kolmandal leheküljel 15. reas alt on tähendatud, et A. Läte sündis Pikasillal, Viljandimaal, peab aga olema Pikasillal, **Tartumaal**. 24-leheküljel „Muinasjutu“ autorina on märgitud Ranha-Lyyli, peab aga olema **Rauha-Lyyli**. 28-leheküljel sõnumis „Rakverest“ on kõneldud Tallinna Meestelaulu Seltsi segakoorist, peab olema **meeskoor**, segakoori TMS'il ei ole. Samas tähendatud kirikukontserti TMS Rakveres annud ei ole, küll on mõned tähendatud koori lauljad eraviisil Rakvere kirikus laulnud. Kontrollimata sõnumit palume lahkesti vabandada.

Polli lauluharrastajad koonduvad.

Polli seltskonnategelastel on rohkesti energiat, kuid mitmesuguste sisemiste vastolude tõttu ühised ettevõtted äparduvad. Siin on asutatud mitmeid hariduslikke organisatsioone, kuid enamasti kõik need on jällegi lagunend, mõned kohe päle sündimist.

Viimasel ajal oli märgata käärimist Polli lauluharrastajate peres. Täni tegutses edukalt Polli segakoor, kuid see kuulus Karksi Laulu-Muusikaseltsi meelevalle alla, olles selle osakonnaks. Möödunud aasta viimastel päevadel asutati ja uuel aastal alustas tegevust Polli Haridusselts „Tulevik“. Praegu on liikmeid uuel seltsil ligemale 50. Erilist rõhku tahetakse osutada laulule. Praegu õpitakse hoolega Tartumaa laulupeo laule. Teistelgi aladel on rohkesti häid kavatsusi.

„Tuleviku“ juhatus koosneb järgmistest tegelastest: hrad Karu, Turb, Veevo, Savi ja Turi, prd Veevo ja Parts. Revisjonikomisjonis on: hrad Lilienkampf, Umarik ja Pulk. **A. Tekko.**

VÄLJAMAA

Viini meeslaulu selts,

andis Viini ooperimajas oma 1.500 kontserdi, ja nimelt Wagner'i ausamba ehitamise hääks. Eeskavas olid ainult Wagner'i tööd. Kaastegevad olid solistid, naiskoor ja Viini filharmoonia orkester.

Viini riiklikus ooperimajas,

tulevad järgmised uued ooperid ettekandele: Ernst Toch: „Egon ja Emilie“; de Falla: „Meister Pedro nukumäng“; Milhaud: „Vaene madrus“.

Richard Strauss,

juhatab Roomas „Augusteo's“ kontserte omist helitöist. Heliloojal oli määratu edu. Koju tagasijõudnud seletas Strauss ajakirjanikele, et Itaalias muusikaelu on märksa edenend, eriti mis puutub orkestrite asutamisse, ka väiksemates linnades.

Varssavi filharmoonia orkester

tekitas sensatsioon oma kontserdiga läind aasta novembri lõpul, mil mängis juhatajata Beethoven'i V sümfooniat ja Čaikovski V sümfooniat.

Läti Konservatooriumi 10. juubel.

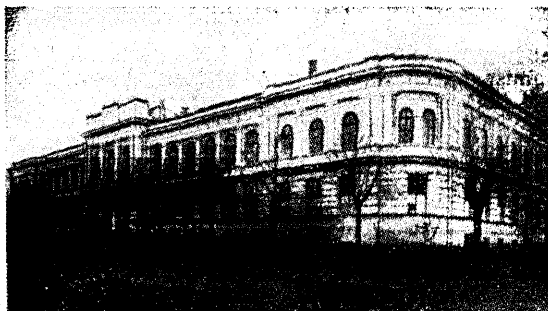

Läti Konservatooriumi rektor prof. J. Vihtol

Erkki Melartin, Josef Foerster jne. Ka meie konservatooriumi direktor prof. J. Tamm sai selle au osaliseks.

Läti Konservatoorium asutati valitsuse otsusega 20. aug. 1919. a., kuid rahutute aegade tõttu ei võind ta oma tegevust kohe alata. Aruandest selgub, et osa klasse algas õppetöoga 20. novembril 1919. a. ja pidulik konservatooriumi avamine sündis 11. jaan. 1920. a.

Läti Konservatooriumi hoone

Läti Konservatoorium on riiklik asutus, kelle eesotsas seisab rektor. Valitsuse poolt määrati konservatooriumile endine Aleksandri gümnaasiumi hoone Riias, Suvorovi tänaval, kus ta asub praegugi. Hoone on valitsuse kulul otstar-

bekohaselt ümberehitatud, temas on üle 40 klassi, mis kõik varustatud hääde klaveritega, ja avar kontsertsaal. Rektoriiks nimetati prof. Josef Vihtol, kes senini selles ametis ja kelle teeneks on, et konservatoorium hääs kuulsuses mitte ainult Lätis, vaid ka välismail, sest õpilaste nimekirjas leidub kaunikene arv välismaalasi. Õppejõudude arv on praegu 41, nendest 12 professori, 21 vanemat dotsenti ja 8 õpetajat.

Õpetust antakse teoorias ja kõigi muusikariistade alal.

Õpilaste arv on olnud 10 aasta kestvusel aastas 350—400. Stuudiumi on lõpetand senini 167 õpilast, kuna 19 sooritand eksternina lõpuksamid.

Pedagoogilise töö kõrval on propageerind konservatoorium suurel mõõdul helikunsti kontsertide kaudu. Õpilaste orkester on annud 13 sümfoonia-kontserti, 6 kammermuusika õhtut ja 5 ooperi etendust.

Konservatooriumil on alaline keelpillide kvartett, mis koosneb õppejõududest. 10 aasta jooksul on see kvartett annud 50 kammermuusika õhtut õige mitmesuguste eeskavadega.

Kokkuvõttes näeme, et Läti Konservatoorium on avaldand õige elavat tegevust, mis osalt tingitud soodsatest oludest, millistes konservatooriumil on võimalus töötada.

Läti Valitsus on aru saand helikunsti suurest tähtsusest rahvale, kuna meie konservatoorium kiratseb ikka veel ajutistes ruumides ja ei saa avaldada oma tegevust tarvilisel mõõdul.

Šaljapin kaotas hääle.

Raskeim kaotus, mis lauljat kunagi tabada võib, on häälekaotus. Kuulus vene laulja Feodor Šaljapin kannatas juba mõnda aega kaelahaiguse tõttu. Nüüd kuuleme ajalehtede kaudu, et kahepoolsete operatsiooni tagajärjel Šaljapin on pidand laulmisest hääle kaotades jäädavalt loobuma.

Paul Hindemith,

tuntud saksa uuema voolu helilooja, on esimest korda ka meeskoorile kaasmänguta (á capella) komponeerind. 2 tema kompositsiooni ilmuvad lähemal ajal Mainzis, Schott'i kirjastusel.

Moskvas,

juhatas prantsuse dirigent René Baton (käs ka Tallinnas) Berlioz'i, Liszt'i ja Wagner'i kompositsioone, kuna Müncheni dirigent Hans Knappertsbusch juhatas Beethoven'i helitöid ühe vene solisti kaastegevusel.

Bruno Walter

on Leipzigi „Gewandhausi“ orkestri alaliseks juhiks valitud. Sel kuulsal kohal oli enne teda juhiks Wilhelm Furtwängler, kes kohe pääle Nikiš'i surma (1921.) hakkas Leipzigis ja Berliinis kontserte juhutama.

Bruno Walter'ile on see aukoht ühtlasi ka ärateenitud rahulduseks nende inetute septsuste järele, millega see suur muusikamees viljaka ja kuulsusrikka töö järele Münchenist mõne aasta eest välja tõrjuti.

New-Yorgi sümfoonia-orkester,

mida juhatab itaallane Arturo Toscanini (viimane on Milaano „Scala“ ooperist lõpulikult lahkund) tuleb kevadel Ameerikast Euroopasse ringreisile. Esimesed kontserdid on mai alul Pariisis, siis Zürichis, Milaanos, Roomas ja Firenzis; 25. mail on kontsert Leipzigi „Gewandhausis“, siis Viinis, pääle selle „Dresdenis“, Berliinis, Budapestis, Praahas ja Brüsselis.

Richard Strauss'i

uuema ooperi „Egiptuse Helena“ tekst on prantsuse keele tõlgitud ja tuleb selles keeles esiettekandele 15. veebruaril Monte-Carlo ooperis.

Berliini muusikapidustused 1930.

Kuigi ainelised raskused muret ja kõhklemist sünnitasid, on Berliin siiski otsustanud käesoleval aastal pidada oma muusikapidustused 24. maist 15. juunini. Eeskavas on uued teosed nii ooperis kui ka kontserdi saalis. Sõnalavad toovad ettekandele klassikuid. Tegelasteks on Saksamaa oma kunstnikud, väljaarvatud kuulus itaalia juhataja Toscanini, kes filharmoonias kaks õhtut juhatab New-Yorgi filharmoonia orkestrit.

A. Vedro „Instrumendi õpetus“.

Helilooja ja konservatooriumi õpetaja A. Vedro on lõpetanud väga tarviliku töö ja avaldand „Esto-Muusika“ kirjastusel, nimelt „Instrumendi õpetuse“, mille puudumine oli tuntav juba ammu. „Instrumendi õpetus“ on õige laiaulatuslik aine, mille põhjalik käsitlemine on võimalik suuremas teoses, aga et meie aine joud ei luba avaldada suuremat teaduslikku teost, on autor piirdunud kitsamate raamidega. Raamat on koostatud suurte teadmistega ja täidab täiesti oma otstarvet.

Sissejuhatusena käsitleb autor väga asjalikult üldmõisteid helist, selle mitmesuguseid tekkimise viise ja omadusi, nõnda valmistades ette pillide ülevaadet.

Pillide ülevaade algab puhkpillidest, esiteks puu- ja siis vaskpillid. Üksikute pillide üle on seletatud nende ajalooline areng, kuju, käigud, ulatus, registrid, kirjutamisviis, täambr ja omadused, nende tarvitamisest on toodud mitmesuguseid iseloomustavaid näiteid partituuridest, nii et õpilane või asjast huvitatud omandab üldiselt selge pildi pillidest. Pääle nende pillide, mis praegusel ajal üldiselt tarvitusel, leiame A. Vedro tööst ka teateid niisuguste üle, mida enam ei tarvitata, nagu: „nokkvile“, „schalmei“, „natuursarv“, „serpent“ ja „ofikleid“. Puhkpillide ülevaade lõpeb lühikeste seletustega orel ja harmooniumi üle.

Keelpillide kohta on antud põhjalikke teateid, käsitledes esiteks kõigile keelpillidele üldiseid omadusi, siis vibu käike (Stricharten), mis selgitatud paljude näidetega, flazolette jne. Üksikute pillide kohta on toodud, niisama kui puhkpillide kohta, ajaloolisi märkuseid, nende ulatus, kirjutamisviis, positsioonid ja iseloomustavad omadused. Põhjalikumad oleks ehk võind olla teated keelpillide akordide üle, kuna nende kasutamine on rajatud teoreetiliselt õige kindlale alusele. Vedro raamatus käsitletakse neid asendite abil, mis ei anna küllalt selget pilti nende kasutamisest.

Ei oleks ka ülellisged olnud põhjalikumad teated viola d'amour'i ja viola da gamba üle. Need pillid on olnud omal ajal laialt tarvitusel ja viimasel ajal hakatakse tarvitama neid jälle, eriti kammermuusikas. Asjalikult on seletatud löökpille, nende omadusi ja kirjutamisviisi. Pillide ülevaate lõpul on toodud nende ulatuse üldtabel.

Raamatu lõpuosas on mahutatud elementaarteadmisi instrumenteerimisest sümfooniaorkestrile. Selles osas selgitab autor mitmesuguseid orkestri koosseise, pillide tugevust, nende rühmitusi ja siduvust. Partituuri kirjutamise üle on antud asjalikke näpunäiteid, väga otstarbekohased on ka teated meloodiasäade, harmooniasäade ja pillide registreite üle.

Üldiselt on A. Vedro raamat väärtuslik töö. Ta võimaldab õpilastel tundma õppida orkestri mitmekesisust ja keerulist aparati, õpilane leiab temast tarvilikku materjali instrumenteerimiseks ja orkestri värvide tarvitamiseks. Aga mitte ainult õpilastele ei ole see raamat tarvilik, vaid ka iga muusikaharrastaja leiab temast palju huvitavat. Raamat on arusaadavalt ja selges keeles kirjutatud, ei ole koormatud teoreetiliste terminitega.

Autorile võib önni soovida õnnestund, väärtusliku töö puhul.

M. Lüdig.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Mihkel Lüdig.

Tellijahind aastas L. L. hiigetele 1 kr., teistele 1 kr. 20 senti.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22, telef. 1-82.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, Väike Pärnu mnt. 31.

Pasunakoorile

Marss „Kodumaa“ — R. Kull	Kr. 5.50
„Rahupüha avamäng — V. Nehl	„ 4.—
„Eesti marss“ — A. Kapp ja „Tuljak“ — R. Kull	„ 2.30
Kaitseliidu „Kotkamarss“ — E. Lineff.	„ 3.—
„Pulma valss“ — A. Virkhaus	„ 1.—
„Potpourri-Fantasia“ eesti viisidest — R. Kull	„ 2.—
„Kodumaale“ — A. Läte	„ 1.50
„Rapsodia“ eesti tantsuviisidest — A. Vedro	„ 2.—
„Hinge hellal igatsusel“ — A. Virkhaus	„ 1.50
„Kontsert marss“ — A. Virkhaus	„ 1.—
Marss langenute mälestuseks — A. Kapp	„ 1.—
„Sind surmani küll tahan“ — Kunileid-Aavik	„ 0.80
Hümn, Elagu, Tuš	„ 0.50

Müügil Lauljate Liidu büroos,

Tallinn, Rataskaevu 22.

Saadetakse välja postiteel, kui hind rahas või postmarkides ette maksetakse.

Väägvere koor 1839—1929.

Muljeid ja mälestusi Eesti vanemast pasunakoorist. Sisuks pikem ülevaade Väägvere koori tekkimisest ja arenemisest, mälestisi J. H. Virkhaus'ilt, L. Juhilt, A. Virkhaus'ilt, M. Herman'ilt ja A. Lättelt, ning lõpuks segakoori laul „Pühendus“ Juhan Aavik'ult. Rohkesti pilte.

Huvitav kogu kultuuriloolisi dokumente.

See raamat ei tohiks puududa ühegi muusikasõbra lugemislaualt. **Hind 1 kroon.** Müügil Lauljate Liidu büroos ja raamatukauplustes.

Kes soovib

Muusikalehti kokku köita

see muretseb endale Muusikalehe

sisukorra.

Saadaval 1928. ja 1929. a. sisukorrad. **HIND 15 SENTI.**

Lauljate Liidu büroo saadab välja postiteel 15 sendilise postmargi eest.

Muusikalehe noodilisa

1924. a.

Sisuks 23 segakoori laulu 13-lt autorilt. Enamuses kerged, jõukohased vähematele kooridele, ning lauljaile meeldivad.

Hind 1 kr. 50 senti, L. L. liigetele 1 kroon. Müügil Lauljate Liidu büroos ja kauplustes. Raha ettemaksjaile saadetakse raamat postiteel kätte.

Klaverile

Juhan Aavik — „Klaveri sonaat“

Hind 1 kroon 50 senti.

Artur Lemba — „Toccata ja Fuga“

Hind 1 kroon.

„J. Aavik'u „Sonaat“ on klaveri suurteos, see koosneb neljast jaost: Allegro, Andante cantabile, Scherzo ja Finale... Kõik neli jagu on kirjutatud selges vormis, klaveristilis ja on ettekandmiseks väga tänuväärt.“

„Toccata, kui ka fuuga on kirjutatud vanas klassilises stiilis — à la Bach, esimene hoogne ja mõjuv, kuna fuuga on polifooniliselt väga osavalt ja meisterlikult põimitud ja arusaadav. Ka neid töid võib soovitada, eriti õpilastele stuudiumiks, kui ka väärtuslike ettekande paladena.“

M. Lüdig — Muusikaleht nr. 11 — 1929.

Müügil kõigis muusikaärides ja Laulj. Liidu büroos, Tallinn, Ratsakaevu 22. Saadetakse L. L. büroo poolt välja ka postiga, kui raha ette makstakse.

KOGU NOORPÕLVELE

on määratud
noorsoo kultuuri ajakiri

„EESTI NOORUS“

On vana tõde, et noorsugu vajab oma arengu teel kasvatust, eeskujusid, aateid, kasulikke teadmisi, kogemusi, juhiseid ja õhutust. Vahendeid nimetatud ülesannete saavutamiseks on sellekohaselt toimetatud noorte ajakiri „Eesti Noorus“.

- „Eesti Noorus“ teisel aastakäigul 1930. aastal ilmub järjekindlalt kord kuus ÜENÜ. Keskjuhatusel väljaandel.
- „Eesti Noorus“ tahab olla sõbraks ja nõuandjaks igale noorele kultuuriliste ülesannete, inimsuse, õigluse, ühistunde, tervise, töökuse, tehnika, ilu jne. taotlemisel.
- „Eesti Noorus“ täleneb sisult järjekindlalt tuntud noorsootegelaste, kõigi noorte ja noorsoosõprade kaasabil.
- „Eesti Nooruse“ tellimine ja levitamine on kõigi noorte ja noorsoosõprade aukohtus. Tellimisi võtavad vastu kõik E. V. postiasutised, tellimiste vastuvõtjad kohtadel ja talitus, Tallinnas, Lossi plats nr. 4.

Kõik aastatellijad, kes „Eesti Nooruse“ tellivad hiljemalt 20. veebruariks s. a., saavad hinnata kaasandeks väärtusliku noorsoo juubelialbumi „Kümme aastat noorpõlve“.

„Eesti Nooruse“ tellimishind on endine:
aastas Kr. 1.80, poolaastas Kr. 1.

Rutake tellimistega 1930. aastaks.

Saadaval on ka 1. aastakäik vähesel arvul.

Toimetus ja talitus Tallinna, Lossiplats 4.

An. 930 P
Muusikaleht

Aeg on tellida kuukirja

EESTI KIRJANDUS

1930. a. — 24. aastakäik.

Ilmub 12 numbrit aastas, lisaks Eesti raamatute üldnimestik, alates 1929. aastast, mis sisaldab kuudekaupa kõik Eestis ilmunud raamatud, broshüürid, ajalehed ja ajakirjad ning Venemaal ilmunud eesti-keelsed raamatud. Eriti tähtis raamatukogudele.

Tegev ja vastutav toimetaja lektor Joh. V. Veski. Tolmetus: kirjanik Friedebert Tuglas (kirjandus), prof. Albert Saareste (keel), mag. Hans Kruus (ajalugu) ja dr. Oskar Loorits (rahvalaule).

Igas numbris pikemad kultuuriloolised kirjutised ja arvustised uuemate raamatute kohta. — Viimasell aastail on teinud kaastööd: mag. Joh. Aavik, K. Aben, prof. V. Anderson, mag. A. Anni, P. Ariste, prof. A. R. Cederberg, prof. Stefan Csekey, prof. M. J. Eisen, K. Ehrmann, J. Elken, dots. V. Ernits, mag. P. Hamburg, Ed. Hubel-Metsanurk, dr. med. E. Jannsen, prof. L. Kettunen, R. Kleis, prof. K. Krohn, A. Kruus, A. Kruusberg, mag. E. Laid, M. Lepik, Joh. Libe, mag. O. Lilv, Bern. Linde, dr. O. Loorits, dr. med. A. Lüüs, dr. I. Manninen, prof. J. Mark, mag. H. Moora, K. Mihkila, Eugenie Mutz, prof. J. Mäglste, R. Nurkse, A. Oras, B. Litt, mag. D. Palgi, A. Palm, Fr. E. Paas, J. Pert, F. Pettai, dr. A. Põzold, H. Prants, F. Puksov, mag. E. Päss, A. Raag, Aug. Raud, Hugo Raudsepp, I. Reiman, V. Ridala, J. Roos, G. Ränk, G. Saar, prof. A. Saareste, mag. Joh. Silvet-Schwalbe, dots. H. Sepp, prof. E. N. Setälä, M. Sillaots, R. Sirge, prof. G. Suits, A. Säärits, K. E. Sööt, Bern. Sööt, dots. P. Treiberg, O. Ugart, Alf. Vaga, A. Valgla, lektor J. V. Veski, dr. E. Viranyi, H. Visnapuu.

Tellimise hind: 5 kr. aastas, 20 kr. 50 s. poolaastas, 1 kr. 50 s. vee-
randaastas. Üksiknumbrid 50 s. (müügil esialgu Tartus, Tallinnas,
Pärnus, Türil, Põltsamaal).

Tellimisi võtavad vastu kõik postlasutused, ajakirjanduse kon-
torid, paremad raamatukauplused, Eesti Kirjanduse
Seltsi usaldusmehed ja

väljaandja Eesti Kirjanduse Selts,

Tartus, Lai tän. 35, telef. 601.

„Eesti Kirjanduse“ varemad aastakäigud on müü-
gilt otsas. Saada on veel aastakäike 1918–1924
à 3 kr. 60 s. ja 1925–1929 à 5 kr. aastakäik. Nahkkõl-
tes 1 kr. 75 s. kallim. Üksiknumbreid 1906. aastast
peale à 50 senti.